

Innst. 418 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Meld. St. 22 (2012–2013)

Innstilling fra næringskomiteen om verdens fremste sjømatnasjon

Til Stortinget

1. Sammendrag

Regjeringen har som visjon at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon.

Det knytter seg stor optimisme til mulighetene for å bruke havet bedre, og på nye måter fremover. Visjonen om Norge som verdens fremste sjømatnasjon krever likevel klar vilje og besluttsomhet på tvers av ulike politikkområder og fra alle aktører innenfor marin sektor.

Verdens fremste sjømatnasjon må:

- Ha en ansvarlig sjømatnæring og bruke hav og kystområder på en bærekraftig måte. Bærekraftig bruk sikres gjennom god kunnskap, et godt forvaltningssystem og god praksis. Vi må være fremst på kunnskapsbasert forvaltning og bruk av marine ressurser og sikre en bred global forståelse for ansvarlig bruk av havene.
- Prioritere innovasjon og nytenkning i alle ledd i verdikjeden fra fjord til bord – frembringe moderne produkter i et format og distribusjonskanaler som forbrukerne etterspør. Det er ikke nok å være en råstoffleverandør av fisk. Vi må levere trygge produkter, kunne dokumentere dette og være en stabil og troverdig leverandør av kvalitetsprodukter. Vi må etterstrebe en produktutvikling som øker etterspørselen i gamle markeder og samtidig åpner nye.

- Satse på utvikling og eksport av produkter fra nye marine næringer, kunnskap og kompetanse, utstyr og tjenester.
- Kjennes og anerkjennes som verdens fremste sjømatnasjon både nasjonalt og internasjonalt. Historien om norsk sjømat må formidles gjennom markedsføring, informasjonsarbeid og spredning av kunnskap om norsk sjømatnæring.

1.1 Bærekraftig forvaltning av naturressursene

Regjeringens ambisjon er at både fiskeri- og havbruksnæringen skal drives og videreutvikles på en bærekraftig måte som ikke ødelegger fremtidige generasjoners muligheter til å få dekket sine behov. Føre-var-tilnærmingen og økosystemtilnærmingen er viktige prinsipper i en bærekraftig forvaltning, og står sentralt i naturmangfoldloven, havressursloven og akvakulturloven.

Føre-var-tilnærmingen ble lovfestet med havressursloven i 2009. Forvaltning må være kunnskapsbasert slik at vi høster og produserer på riktig nivå samtidig som risikoen for uheldige konsekvenser reduseres. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Økosystemtilnærmingen innebærer å se sammenhenger mellom de ulike elementene i økosystemene og påvirkningen av disse elementene. Basert på en slik tilnærming må havbruk vurderes ut fra konsekvensene for det omkringliggende miljøet. Økosystembasert forvaltning er kunnskapskrevende, kompleks, og må utvikles over tid.

Maksimalt bærekraftig utbytte (MSY – maximum sustainable yield) innebærer å høste på et nivå som maksimerer utbyttet over tid. MSY kan beregnes både for enkeltbestander og for alle bestander samlet.

Målet om høyt langtidsutbytte er ikke et alternativ til føre-var-tilnærmingen, men en ambisjon om å høste av den naturlige avkastningen innenfor trygge rammer.

Større kunnskap om sammenhenger i økosystemene, interaksjon mellom ulike bestander og utvikling av nye modeller gir også grunnlag for i større grad å vurdere utbyttet fra ulike bestander opp mot hverandre. Dette vil kunne medføre at man på sikt også kan gjøre tydeligere økonomiske prioriteringer i forvaltningen av bestandene.

I fiskeri- og havbruksforvaltningen må miljø- og næringshensyn ofte veies mot hverandre. Vi må ha klare mål og tiltak som fører til en balansert politikk med hensyn til økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft – de tre pilarene som ligger til grunn for definisjonen av bærekraftig utvikling.

Alle sektors påvirkning på miljøet må ses i sammenheng. En mer helhetlig forvaltning er i tråd med ambisjonen om en økosystembasert tilnærming, noe som samtidig vil stille nye krav til kunnskap og koordinering. Utfordringen for alle næringer som konkurrerer om plass er å synliggjøre sin virksomhet og sine behov. Da kan planmyndighetene og samfunnet for øvrig legge til rette for dem. Med økende press på kyst- og sjøarealene er tiden moden for å prioritere matproduksjon fremfor annen bruk, i de områdene som er best egnet for dette. På land har jordbruksarealer en slik beskyttelse. Sjøområder som er godt egnet til matproduksjon har ingen tilsvarende nasjonale retningslinjer. Regjeringen vil se nærmere på hvordan mulighetene for matproduksjon i sjøen kan optimaliseres.

Internasjonale avtaler, normer og prosesser er i økende grad med på å definere rammebetingelsene for norsk fiskeri- og havbruksforvaltning. For å ivareta norske interesser på best mulig måte er det derfor viktig at Norge arbeider for å være premissleverandør i relevante internasjonale prosesser og organisasjoner, og dermed også bidra til bærekraftig utvikling globalt. Norge ligger i front når det gjelder oppfølging av internasjonale vedtak for fiskerisektoren. Norge har bl.a. bidratt til å videreutvikle havrettsregimet med nye mål for fiskeriforvaltning, jf. kampen mot ulovlig, urapportert og uregistrert fiske og fremforhandling av en global havnestatsavtale for fiskerikontroll.

1.2 Globalt, nasjonalt og regionalt perspektiv

Verdens sjømatproduksjon har økt fra ca. 60 millioner tonn i 1970 til over 148 millioner tonn i 2010. Norge står for ca. 3 millioner tonn av denne produksjonen. Ifølge FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) var akvakultur verdens raskest voksende form for matproduksjon i denne perioden.

Sjømatnæringen er en del av en større internasjonal matvareindustri. Det er interkontinental konkurranse i produksjonen av frossent råstoff og ferdige frosne sjømatprodukter. Transportkostnader på 1–2 kr/kg for frossen sjømat mellom ulike verdensdeler gjør at transportavstand ikke representerer en betydelig ulempe for kjøpere og selgere som befinner seg langt fra råstoffkilder og markeder. For ferske sjømatprodukter er transportavstand imidlertid viktig. For produsenter som kan frakte produktene til markedet i løpet av noen få dager, med transportkostnader på 1–3 kr/kg, utgjør dette et vesentlig konkurransefortrinn. For produsenter som er avhengig av flyfrakt ligger transportkostnadene på 10–17 kr/kg. Det vokser nå frem selskaper i sjømatnæringen som kan betegnes som «bredsортimentsforetak». De utvikler spisskompetanse på global distribusjon av sjømat, og tilpasser seg dagligvarekjedenes krav, og trender i konsumentetterspørsel og produktutvikling.

Norsk sjømateksport var i 2012 på 51,6 mrd. norske kroner, noe som tilsvarer 36 millioner måltider norsk sjømat hver dag.

Nasjonale og regionale perspektiver på norsk sjømatnæring

Kjernevirksomheten i sjømatnæringen, det vil si fangst-, oppdretts-, fiskeforedlings- og grossistledet, ga i 2010 et samlet bidrag til BNP på ca. 28 mrd. norske kroner (bruttoprodukt), og sysselsatte ca. 24 000 årsverk. På nasjonalt nivå skapte et årsverk i sjømatnæringen i gjennomsnitt 0,81 årsverk i andre næringer. Inkludert ringvirkningene av sjømatnæringen (leverandørindustri mv.), la næringen grunnlag for et bidrag til BNP på 46,5 mrd. norske kroner og en sysselsetting på ca. 44 000 årsverk.

Sjømatnæringen har vært en av de store vekstnæringene i norsk økonomi de siste ti årene målt i verdiskaping. I perioden 2000–2009 var den årlige økningen i verdiskapingen for fiskeri og havbruk på 5,5 prosent, mens hele landets verdiskaping i form av BNP økte med 1,9 prosent og industriens verdiskaping med 1,5 prosent.

I likhet med mange andre næringer har sjømatnæringen økt sin verdiskaping uten at dette har ført til en økning i sysselsettingen.

Flere år med høyere lønnsvekst i Norge enn hos våre handelspartnere har medvirket til et høyt kostnadsnivå i Norge. De gjennomsnittlige timelønnskostnadene i industrien i 2012 var over 60 prosent høyere i Norge enn hos våre handelspartnere i EU. I tillegg til dette bidrar den internasjonale konkurranse situasjonen for sjømat til økende konkurranse fra lavkostland. Dette innebærer at norske aktører må være sterke på de områdene de har konkurransefortrinn i form av kunnskap, teknologi og tilgang på

naturressurser. Sjømatproduksjon i Norge må tåle et høyt norsk kostnadsnivå.

Regjeringens politikk for sjømatnæringen balanserer hensynet til lokal og regional utvikling, hensynet til økonomisk effektivitet og hensynet til miljømessig bærekraft, og det tas hensyn til å opprettholde sysselsetting og bosetning i kystsamfunn som tradisjonelt har hatt en høy andel sysselsetting i sjømatnæringen. Det skal derfor fortsatt føres en varsom strukturpolitikk for kystfiskeflåten, men det skal gjøres endringer i kvotetakene for de fartøygruppene som allerede har strukturkvoteordning. Dette er et eksempel på balansering av disse hensynene. Ved tildeling av nye havbrukskonsesjoner har en tatt en lavere pris for disse i Nord-Troms og Finnmark, og disse områdene har vært prioritert ved kapasitetsvekst i havbruksnæringen. Dette er tilfelle også ved tildeling av nye konsesjoner i 2013. Den sonebaserte arealstrukturen for havbruksnæringen videreutvikles.

Målsettingen for de tiltakene som fremmes i denne meldingen, er å legge til rette for økt verdiskaping langs hele kysten. Dette skal skje gjennom satsing på nye marine næringer, som marin bioprospektering og marin ingrediensindustri, videreutvikling av leverandørindustrien, kystbasert reiseliv og økt videreforedling i Norge.

1.3 Marint kunnskapsløft

Norges langstrakte kyst og tilgang til fantastiske råvarer gir oss konkurransefortrinn. Vår evne til å bygge kunnskap rundt våre sjømatressurser vil likevel være det som vil gi lønnsomme fremtidige arbeidsplasser i Norge. For Norge, som sjømatnasjon, er det viktig å være kunnskapsledende på områder av strategisk betydning for videre utvikling og vekst av norske sjømatselskaper og sjømatproduksjon lokalisert i Norge. Som et lite land må Norge prioritere å utvikle kunnskap innenfor områder hvor vi har forutsetninger for å lykkes i den internasjonale konkurransen. Regjeringen vil derfor legge til rette for et marint kunnskaps- og kompetanseløft.

Marin forskning i Norge

Norge har i dag et betydelig omfang av marin forskning og utvikling, inkludert forskningsinfrastruktur og overvåkingssystemer. Ifølge NIFUs rapport «Marin FoU og havbruksforskning 2011; Resurser og resultater» (NIFU, 2013) ble det i 2011 brukt nær 3,2 mrd. kroner til marin forskning og utvikling. I 2011 finansierte det offentlige 64 prosent av den samlede marine forskningsinnsatsen. Næringslivet stod for 25 prosent av denne innsatsen.

I tillegg til egenfinansiert forskning betaler næringen en FoU-avgift på eksporten av all sjømat på 0,3 prosent. Disse midlene forvaltes av Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) og skal

benyttes til forskning som hele eller deler av næringen har nytte av.

Strategigruppen Hav21 ble etablert høsten 2011 av regjeringen. I strategien peker Hav21 på forsknings- og kunnskapsbehov som må løses for å utvikle den marine sektoren i retning av regjeringens visjoner om å være verdens fremste sjømatnasjon, sikre et rent og rikt hav for kommende generasjoner og å drive helhetlig og økosystembasert forvaltning av havområdene. Gjennom en hovedrapport gir strategien et bidrag på overordnet nivå til helhetstenkning og konsentrasjon innenfor marin forskning og utvikling, og på fagnivå gjennom fire spesifikke rapporter for forvaltning, fiskeri, havbruk og mat. Det anbefales at både offentlig og privat finansiering av forskning økes markert. Strategigruppen påpeker at hovedansvaret for forvaltningsrettet forskning er offentlig. Til tross for en økning i midler til FoU og infrastruktur, vil tilgangen til slike midler også i fremtiden være en begrensende faktor.

Stort behov for forvaltningsrettet forskning, overvåking, grunnleggende kunnskap, en næringsstruktur med mange små virksomheter og utvikling av nye næringer tilsier at det offentlige fortsatt finansierer en stor del av marin forskning. Den marine forskningen krever også tunge investeringer i infrastruktur og utstyr, som forskningsfartøy og havbruksstasjoner. Regjeringen foreslår derfor en styrking av offentlig finansiert marin forskning. Både grunnforskning og anvendt forskning knyttet til biologiske, miljømessige, markedsmessige, teknologiske og samfunnsvitenskapelige spørsmål må omfattes av en styrket offentlig forskningsinnsats. Det er også nødvendig å styrke kunnskapsgrunnlaget for fiskeri- og havbruksforvaltningen, og forskningen på områder som bærekraftig forvaltning, fiskehelse, bærekraftig fôr, overvåking, sunn og trygg sjømat. Markeds- og teknologiforskningen anses å være særlig viktig framover.

Parallelt med økte offentlige investeringer er det et mål å øke næringslivets finansiering av forskning. Det foreslås derfor å styrke Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond gjennom å øke forskningsavgiften. Det vil parallelt bli lagt til rette for at denne avgiften også kan benyttes til kompetansehevende tiltak og rekruttering til utdanning for næringen. Et forslag om dette vil bli sendt på høring i løpet av 2013.

Mange utfordringer knyttet til bruk av hav- og kystområdene krever en samlet og koordinert forskningsinnsats fra både næring og forvaltning. Regjeringen vil derfor utarbeide en handlingsplan for marin kompetanse og forskning, blant annet på bakgrunn av Hav21. Denne handlingsplanen må i tillegg til forskning omfatte hvordan vi kan sikre at kunn-

skapen tas i bruk i næring og forvaltning, og tiltak for å styrke utdanning, rekruttering og kompetanse.

Det legges vekt på kvalitet i forskning i departementets etatsstyring av forskningsinstituttene. Det er nylig opprettet faglige råd for både Havforskningsinstituttet og NIFES. Disse rådene skal bidra til faglig kvalitet og utvikling innenfor instituttenes virksomhet. Fiskeri- og kystdepartementet har nylig gjennomført helhetlige evalueringer av Havforskningsinstituttet (2011) og NIFES (2012). Disse forskningsinstituttene har betydelige rådgivnings- og forvaltningsstøtteoppgaver.

Nofima ble etablert i 2008, gjennom en sammenlåing av flere mindre, og til dels konkurrerende, institutter for å styrke næringsrettet matforskning både innenfor blå og grønn sektor. Landbruks- og matdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet vil i løpet av 2013 ta sikte på å igangsette en evaluering av Nofima.

Forskningsinfrastruktur

Marin forskning og overvåking er avhengig av et bredt spekter av infrastruktur for datainnsamling.

Marin infrastruktur er kostbart. Det er derfor et mål å sikre best mulig utnyttelse av de samlede nasjonale ressursene på dette området, og samarbeide med andre land om infrastruktur. Ett viktig tiltak er å sikre at de data som samles inn gir mest mulig felles nytte. Det krever gode systemer for datahåndtering og åpen tilgang til marine data for hele forskersamfunnet. For å sikre dette utvikles nå Norsk marint datasenter i et samarbeid mellom 17 institusjoner under ledelse av Havforskningsinstituttet, og med finansiering fra Norges forskningsråd.

Fiskeri- og kystdepartementet vil også gjennomgå behovene for fartøyer av ulik størrelse og utrustning i departementets underliggende etater, sammenholdt med eksisterende kapasitet, eksisterende planer for nye fartøyer og eventuell innleie av private fartøyer. I statsbudsjettet for 2013 er det gitt endelig startskudd for bygging av et nytt isgående forskningsfartøy, som skal ha hjemmehavn i Tromsø.

Marine forskningsstasjoner er en sentral del av den totale infrastrukturen for marin forskning. Fiskeri- og kystdepartementet og Kunnskapsdepartementet ga i 2012 Forskningsrådet et utredningsoppdrag om marine forskningsstasjoner. Formålet med oppdraget var å få råd om den samlede kapasiteten med hensyn til fremtidige behov og om hvordan de offentlige finansierte stasjonene best kan organiseres for å sikre god ressursutnyttelse. Forskningsrådet leverte sin rapport 30. november 2012. Eventuelle endringer vil bli fremmet i de ordinære budsjettokumentene til Stortinget.

Rekruttering, utdanning og kompetanse

Historisk sett har sjømatnæringen hatt en kunnskaps- og kompetansestruktur basert i større grad på realkompetanse enn på formell utdanning. Den akademiske kompetansen har befunnet seg mer i randsonen av næringen, i leverandørindustrien, fôrindustrien og de relevante FoU-institusjonene. Fremveksten av større selskapsstrukturer og økte krav til næringen både fra markedet og fra offentlige myndigheter har bidratt til at dette nå er i ferd med å endre seg.

Sjømatsektoren avhenger i økende grad av utenlandsk arbeidskraft, og ca. 20 prosent av det totale antall sysselsatte har innvandrerbakgrunn. Det er innenfor sjømatproduksjon at vi har den største andelen med utenlandsk bakgrunn. Her har andelen økt fra 15 prosent i 2001 til 39 prosent i 2011.

Det er nødvendig å arbeide mer systematisk med å utvikle kompetansen til de ansatte i sjømatnæringen. Regjeringen ser at tilsvarende utfordringer eksisterer også i andre næringer og har igangsatt utredninger for å kartlegge og vurdere tiltak som kan møte disse kompetanseutfordringene i næringslivet. Regjeringen vil åpne for at en større andel av FoU-avgiften kan benyttes til å styrke arbeidet med rekruttering til utdanning og kompetanse, for eksempel gjennom Sett Sjøbein, dersom næringen selv ønsker det.

For en betydelig sjømatnasjon som Norge er det viktig å ha gode utdanningstilbud relevant for marin sektor. Det må investeres i kunnskap og kompetanse for de som skal skape innovasjon og verdier i sjømatnæringen. Sjømatnæringens behov for fremtidig arbeidskraft omfatter både spesifikke marine fagutdanninger som maskinister og fiskehelsebiologer, og personer med generell kompetanse. Antallet marine fag, linjer og utdanningsretninger og marin spesialisering innenfor generelle utdanninger vil i stor grad være bestemt av antall søkere. Sjømatnæringens attraktivitet for unge mennesker er således den viktigste faktoren for å øke antallet marine utdanningslinjer, særlig i universitets- og høyskolesektoren.

Figur 4.10 i meldingen viser ulike utdanningsløp som fører frem til en marin utdanning. Marin fagutdanning tilbys både gjennom høyere utdanningsløp og gjennom mer yrkesrettet utdanning. Det er også tilrettelagt for å veksle mellom de ulike utdanningsløpene.

For å få flere ungdommer inn som fartøyeiere satte Fiskeri- og kystdepartementet i 2009 i gang en treårig etableringsordning. Ordningen omfattet årlig nytildeling av 10 deltakeradganger i kystflåten til ungdom med eget fartøy (rekrutteringskvoteordningen), samt en ettårig stipendordning med tildeling av 30 stipend på inntil 250 000 norske kroner til kjøp av fartøy til både åpne og lukkede fiskerier. Totalt har

det blitt tildelt 8 stipend og 31 deltakeradganger. Stipendordningen ble bare i begrenset grad benyttet, og ordningen er ikke videreført.

Regjeringen vil videreføre rekrutteringskvoteordningen og samtidig øke antallet nye deltakeradganger fra 10 til 20. Dersom søknadsmassen tilsier det, kan det også vurderes å øke ytterligere til 25 deltakeradganger.

Kapital

Den modne delen av sjømatnæringen har i dag gode muligheter til å finansiere videre vekst gjennom det private kapitalmarkedet. På tross av dette kan bedrifter hvor aktiva i stor grad er knyttet til immaterielle verdier oppleve utfordringer med å få finansiering i det private kapitalmarkedet. Utvikling av sjømatnæringen basert på utnyttelse av nye marine ressurser vil sannsynligvis gi et økt kapitalbehov.

Totalt ble det fra Innovasjon Norge gitt tilsagn på nærmere 1,8 mrd. kroner til næringen fordelt på lån, garantier og tilskudd, hvor lavrisikolån utgjorde den klart største andelen med i overkant av 1,1 mrd. kroner. I revidert nasjonalbudsjett for 2012 ble det bevilget 500 mill. kroner i investeringskapital til 2 av inn- til 6 nye såkornfond.

1.4 Ny marin vekst

Norges rike hav- og kystområder inneholder alt fra fisk, pattedyr og skalldyr, til bakterier, sopp, alger, plankton, krepsdyr og bløtdyr. I dag utnyttes bare deler av dette store potensialet for verdiskaping. I tillegg til høsting og produksjon av tradisjonell sjømat til konsum, utgjør utvinning av ulike spesialprodukter og ingredienser basert på marine oljer, proteiner og karbohydrater en stadig større andel av den marine verdiskapingen. Med ambisjon om å være verdens fremste sjømatnasjon har regjeringen styrket satsingen på flere av disse områdene som et ledd i sitt arbeid med å legge til rette for og videreutvikle næringer som kan gi en ny marin vekst.

Kommunal- og regionaldepartementet etablerte i 2013 «Bioøkonomiprogrammet» i regi av Innovasjon Norge. Programmet skal styrke satsingen innenfor industriell bioraffinering (bioøkonomi). Dette er en tverrsektoriell satsing hvor hovedmålet er at flere norske bedrifter skal ta markedsposisjoner innen prosessering av fornybare bioråvarer til ingredienser, materialer og kjemikalier.

Bioteknologi er ventet å bli en av de store driverne for den økonomiske utviklingen, og vil spille en viktig rolle for videre kunnskapsbygging og utvikling.

Regjeringen fremmet i 2011 en strategi for bioteknologi med marin bioteknologi som ett av fire tematiske satsingsområder. Målet med satsingen er å utløse økt næringsvirksomhet med utgangspunkt i

marine biologiske og genetiske ressurser og å øke lønnsomheten innenfor eksisterende næringer. Strategien er fulgt opp av økt offentlig innsats på området gjennom BIOTEK 2021-programmet i Forskningsrådet. I tillegg er støtten til det næringsrettede marine bioteknologiprogrammet (MABIT) i Nord-Norge videreført.

Regjeringen har i statsbudsjettet for 2013 styrket den offentlig finansierte forskningsinnsatsen innen bioteknologi. Det vil i det videre også bli lagt til rette for å øke næringens forskningsinnsats.

Regjeringen lanserte i 2009 en nasjonal strategi for marin bioprospektering. Formålet med regjeringens strategi for marin bioprospektering er å legge til rette for lønnsom utnyttelse av ressursene, både gjennom utvikling av nye produkter og gjennom styrking av eksisterende næringer. Det er viktig med et tett samarbeid mellom FoU-miljøene og industri som kan kommersialisere denne type produkter. Det er også viktig at Norge fremstår som et attraktivt samarbeids- og lokaliseringsland for internasjonale bedrifter. En slik utvikling kan bidra til å øke verdiskapingen i Norge på dette området.

Tarehøstingen i Norge er et godt eksempel på en spennende og lønnsom industri basert på bruk av marint råstoff. Industrien utnytter i dag viltvoksende tare og omsetter for rundt en milliard kroner hvert år. Produktene dekker mange ulike bruksområder og konkurrerer i et internasjonalt marked. I Norge er det først og fremst mulighetene for produksjon av bioetanol fra tare som har utløst konkrete forskningsprosjekter.

Enkelte typer mikroalger er rike på oljer, og det er en økende oppmerksomhet rundt dyrking av marine mikroalger til produksjon av omega-3-oljer, proteiner og bioenergi. Det gjennomføres forskning og utviklingsarbeid for å realisere næringsmulighetene på disse områdene.

Regjeringen vil utvikle en forvaltningsplan for krill og raudåte i norske farvann som bygger på beste tilgjengelige kunnskap og føre-var-prinsippet. Inntil videre vil det bli lagt til rette for fortsatt høsting av raudåte gjennom et forsiktig forsøksfiske, hvor det blant annet vil bli lagt vekt på datainnsamling og styrking av kunnskapsgrunnlaget.

Marin ingrediensindustri

I Norge har det vokst frem en marin ingrediensindustri som i 2010 omsatte for i underkant av 6 mrd. kroner. Det er et mål for regjeringen at Norge fremstår som et attraktivt lokaliseringsland for en mer mangfoldig marin ingrediensindustri basert på nye produksjonsprosesser og bruk av nye og lite utnyttede marine ressurser.

Industrien omfatter alt fra lite bearbejdede oljer og mel som inngår i fiskefôr til mer spesialiserte pro-

dukter som omega-3, helsekost, ingredienser til kjæledyrfôr, ekstrakter for bruk i næringsmidler, kosmetikk og farmasøytiske midler. Hoveddelen av omsetningen er knyttet til marine oljer.

Store deler av norsk marin ingrediensindustri er i dag leverandør av standardprodukter. En realisering av mulighetene som ligger i mer differensiert produksjon og utvikling av mer verdifulle produkter, vil kreve en bred innsats. Dette vil spenne fra grunnleggende forskning innenfor blant annet biokjemi til bygging av markedsrettet kompetanse.

De fleste av produktene som produseres i Norge må konkurrere i et internasjonalt marked. Bedriftene må være internasjonalt orienterte, og for at de skal velge å beholde hovedkontor og sentral FoU-innsats i Norge er det avgjørende å etablere ressurssterke industri- og kompetansemiljøer.

Tjeneste- og leverandørnæringen

For å nå visjonen om Norge som verdens fremste sjømatnasjon må vi også utvikle en verdensledende tjeneste- og leverandørnæring på en rekke områder. Dette er utfordrende i et høykostland, og fordrer at en er kunnskapsledende på sitt område. En kreativ og produktiv kunnskapsallmenning vil være en forutsetning for innovasjon, vekst og konkurransekraft i marin næring, maritim næring og offshorenæringen. Offentlige myndigheter bør sammen med private aktører bidra til å utvikle slik kunnskap. De viktigste redskapene for et offentlig bidrag til utvikling av en robust og dynamisk leverandørindustri er Norges forskningsråd og Innovasjon Norge og de virkemidlene som disse administrerer.

1.5 Markeder og markedsadgang

Den norske sjømatnæringen konkurrerer i et globalt marked, og eksporterte i 2012 ca. 3 millioner tonn sjømat til en verdi av 51,6 mrd. kroner til forbrukere i om lag 130 land.

Et av de største markedene for norsk sjømatnæring er fremdeles Norge. Her ble det kjøpt norsk sjømat for 5,25 mrd. kroner i 2011. Russland er det største eksportmarkedet, etterfulgt av Frankrike. Deretter kommer Danmark og Polen som viderefører store mengder norsk fisk. Samlet er EU uten sammenligning Norges største eksportmarked. Asia er også et stort og viktig marked, hvor Japan og Kina dominerer etterspørselen.

EØS-avtalens hoveddel forbyr bruk av handels tiltak mot norske varer som omsettes i EØS-området. Handel med sjømat er ikke en del av EØS-avtalens hoveddel, og EU har ved flere anledninger iverksatt antidumping-, subsidie-, og safeguard-undersøkelser av handelen med norsk sjømat. I lys av at markeds vilkårene på EU-markedet spiller en helt avgjørende

rolle for vår eksport, er det et mål å oppnå fullverdig markedsadgang. Norske myndigheter vil derfor forhandle om markedsadgang for norsk sjømat parallelt med at det blir gjennomført forhandlinger om finansielle bidrag til økonomisk og sosial utjevning i Europa. Videre arbeides det for forenkling av handelen med sjømat, som preges av et komplisert system med et stort antall tollfrie kvoter som delvis er tidsbegrenset.

Nye marine produkter møter handelshindre på samme måte som sjømat, men utfordringene er andre. Blant annet kan tollmessig klassifisering by på utfordringer. Fiskeri- og kystdepartementet vil identifisere og spesifisere nye marine produkter hvor Norge har et særskilt potensial som eksportør, i samarbeid med næringens organisasjoner. Det vil gi et godt grunnlag for målrettet arbeid for bedre markedsadgang for disse produktene.

Oppsummering og tiltak

95 prosent av all sjømaten som produseres i Norge, eksporteres. Markedsadgang vil derfor være viktig for at norsk sjømatnæring får stabile rammevilkår og for å sikre at næringen kan møte etterspørselen etter sjømat fra Norge.

Regjeringen vil:

- Arbeide for fullverdig markedsadgang på EU-markedet og ivareta stabil og god markedsadgang på de viktigste markedene for norsk sjømat og nye marine produkter.
- Arbeide gjennom WTO-systemet for et forutsigbart og bindende multilateralt regelverk som etterleves av WTOs medlemmer, samt bidra til at Doha-forhandlingene blir slutført.
- Bruke WTOs komiteer hvis handelstiltak blir iverksatt mot norsk sjømat, og om nødvendig også tvisteløsningsmekanismen, dersom vi mener at tiltakene er i strid med WTO-reglene.
- Redusere uberettigede tekniske handelshindre for sjømat og fremme handelsforenkling i våre frihandelsavtaler og i WTO.
- Ivareta sjømatnæringens interesser når Norge tar stilling til hvilke land vi skal forhandle med.
- Vurdere å fremforhandle bilaterale frihandelsavtaler med prioriterte land som det av ulike grunner ikke er mulig å forhandle med gjennom EFTA.
- Prioritere det standardsettende arbeidet i Codex og OIE samt fremme bruken av internasjonale standarder for sjømat gjennom WTOs SPS-komite.
- Sørge for at utenrikstjenesten har tilstrekkelig kunnskap til å ivareta interessene til norsk sjømatnæring i utlandet.

1.6 Hjemmemarkedet

Regjeringen ønsker å øke sjømatkonsumet i Norge. For å kartlegge hva som skal til for å øke sjømatkonsumet på hjemmemarkedet, har Fiskeri- og kystministeren nedsatt en arbeidsgruppe som skal definere de utfordringene vi står overfor og drøfte hvilke tiltak som bør iverksettes. Arbeidsgruppen består av representanter fra hele verdikjeden for sjømat, fra fisker til dagligvarehandelen. Interesse for mat og matlaging legges tidlig i livet. Flere land har gode erfaringer med å stimulere barns nysgjerrighet rundt mat og matlaging allerede på barnehagestadiet. Fiskeri- og kystdepartementet ønsker å være pådriver for prosjekter som har som mål å lære barn mer om mat og matlaging og bli glad i sjømat. Det er nødvendig å samordne tiltakene rettet mot barn og unge på tvers av matsektorene.

Det er stort potensial for økt bruk av sjømat hos reiselivs- og serveringsbedrifter i Norge. Det er i dag flere gode tiltak som er med på å sette mer sjømat på menyen. Fiskeri- og kystdepartementet ønsker å legge til rette for at lokale serveringssteder kan få levert sjømat direkte fra lokale fiskere. Videre er det ønskelig å fortsatt stimulere til bedre opplæring og å inspirere kokker til å benytte lokale sjømatprodukter.

Matdepartementene vil i enda større grad legge til rette for at modellen som ble utviklet i forbindelse med Ski-VM i Oslo i 2011, også kan benyttes i tilknytning til andre større kulturelle arrangementer. Større festivaler og andre nasjonale arrangementer og tilstelninger bør være naturlige arenaer for å fortelle de gode historiene om norsk sjømat og norsk kystkultur.

En rapport med forslag til forvaltningstiltak overfor næringsvirksomhet basert på turistfiske i sjø ble forelagt Fiskeri- og kystdepartementet i juni 2011. Rapporten har vært på en generell høring. Det store flertall av høringsinnspillene støtter forslaget i rapporten om å innføre registreringsordning for turistfiskebedrifter med tilhørende utleiebåter, men det er noe uenighet om forslagene knyttet til å innføre rapportering av fangst og innføring av en variabel utførselskvote.

For å kunne gjennomføre de sentrale forslagene i rapporten er det nødvendig med noen mindre lovendringer. Fiskeri- og kystdepartementet tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med et forslag til endring av hjemmelsgrunnlaget i havressursloven.

Oppsummering og tiltak

For å nå målet om økt sjømatkonsum i Norge, må sjømaten bli bedre synlig på flere arenaer, i hele landet, særlig i butikken, der over 80 pst. av sjømaten omsettes. Det er spesielt viktig å nå frem til fremtidens sjømatkonsumenter med tiltak rettet mot barn og unge.

Regjeringen vil:

- Videreføre samarbeidet med aktører fra hele verdikjeden for å stimulere til økt sjømatkonsum.
- Videreføre Fiskesprell – og støtten til andre tiltak som øker sjømatkonsumet hos barn og unge.
- Støtte regionale matfestivaler for å synliggjøre norske sjømatprodukter.
- Vurdere tilpasninger i dagens regelverk og andre tiltak for å bedre tilgangen til og omsetningen av norske sjømatprodukter på serveringssteder langs kysten.
- Bidra til bevisstgjøring rundt bruken av norsk sjømat i profileringen av Norge.
- Videreføre og forsterke samarbeidet mellom sjømat- og landbrukssektoren omkring merkeordninger og profileringstiltak for norsk mat.
- Legge til rette for videre utvikling av kystbasert reiseliv gjennom blant annet å innføre registreringsordninger for turistfiskebedrifter, utleiebåter og fangst fra turistfiske.

1.7 Trygg og sunn kvalitetssjømat

Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) la i 2006 frem en helhetsvurdering av sjømat. Rapporten var bestilt av Mattilsynet, som ønsket en vitenskapelig og helhetlig vurdering som bakgrunn for sine råd til befolkningen. VKMs vurdering av positive helsegevinster opp mot innhold av potensielt helseskadelige stoffer i sjømat viser klart at konsum av sjømat er positivt for folkehelsen og at befolkningen i Norge bør spise mer både mager og fet sjømat. Det er den voksne delen av befolkningen som vil ha de største helsemessige fordelene ved et økt sjømatkonsum.

Trygg sjømat

Det er velkjent at fisk både i hav og ferskvann har parasitter. Norske myndigheter overvåker forekomster av parasittiske rundormer (kveis) i de kommersielt viktigste pelagiske fiskeartene fra ulike fangstområder, gjennom hele sesongen. I og med at det forekommer parasitter, er det generelt et frysekrav for fisk som er beregnet å spises rå eller lite varmebehandlet.

En rapport utarbeidet av EUs mattrygghetsorgan EFSA viser at risikoen for kveis i oppdrettslaks som har vært i oppdrett hele livet og som utelukkende er føret med tørrfôr, er ubetydelig (EFSA 2010). Rapporten bygger på dokumentasjon fra flere land som driver med oppdrett av fisk, inkludert Norge. Regelverket åpner derfor nå for unntak fra frysekravet for oppdrettsfisk på nærmere angitt vilkår.

Siden 1994 har det vært gjennomført en begrenset overvåking av sjømat for å skaffe uavhengige data om fremmedstoffer i sjømat til Mattilsynet og næringen. Næringen og myndighetene har de senere årene finansiert bredere kartlegginger, såkalte basisunder-

søkelser, av fremmedstoffer i artene torsk sei, makrell, nordsjøsild, NVG-sild og blåkveite. Resultatene viser at norsk sjømat generelt har et lavt innhold av fremmedstoffer. I enkelte arter som stor kveite, blåkveite og torskelever representerer miljøgifter en utfordring for mattryggheten.

En grundig og systematisk kartlegging av fremmedstoffer i villfisk fra aktuelle norske havområder er en forutsetning for å kunne fange og omsette trygg sjømat. Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) konkluderer i sin rapport om sjømat med at overvåking av fremmedstoffer i sjømat er til dels mangelfull og kun dekker et fåtall av de kommersielt viktige artene. Fiskeri- og kystdepartementet vil samarbeide med næringen og Mattilsynet om å videreføre og følge opp basisundersøkelsene for villfisk. Overvåkings- og kartleggingsundersøkelser bør ha et tilstrekkelig omfang, der alle de viktigste artene som omsettes er inkludert, og informasjonen samles i en nasjonal database.

Knapphet på marint basert fôr til oppdrettsfisk medfører at nye råvarer tas i bruk. Økt bruk av planteråvarer i fôret øker faren for innhold av soppgifter, plantevernmidler og andre hittil ukjente stoffer. En stadig mer kompleks sammensetning av fiskefôr medfører et behov for utvidet overvåking.

DOKUMENTASJON AV AT MATEN ER TRYGG

Som en stor eksportør er det avgjørende at Norge kan dokumentere mattrygghet og kvalitet gjennom hele produksjonskjeden. Virksomhetene har ansvaret for å etterleve regelverket og sikre at maten som eksporteres tilfredsstiller de enkelte markedenes krav til dokumentasjon. Mattilsynet skal føre tilsyn med at regelverket overholdes gjennom tilsyn med bedriftenes internkontroll og ved egne tilsynsbesøk.

Å være verdens fremste sjømatnasjon forutsetter virksomheter med god faglig kompetanse og god internkontroll, og et Mattilsyn med tilstrekkelig ressurser og kunnskap om hele næringen. For Mattilsynet ligger det utfordringer knyttet til det store antallet markeder og i det store antallet ulike produkter. Kravene til dokumentasjon av mattrygghet varierer mellom markedene, og fra produkt til produkt. Både for å gå inn i nye markeder og for å lansere nye produkter i etablerte markeder, er det viktig å kunne dokumentere regeletterlevelse og mattrygghet og at produktet ikke vil utfordre smittebildet i importlandet.

De senere år har vi sett at importlandene i økende grad krever egne sertifikater med informasjon knyttet til både mattrygghet og fiskehelse. En rekke land har, i likhet med Norge, fastsatt øvre grenseverdier for en rekke fremmedstoffer i fisk. I tillegg ønsker mange importland å innsisere de norske virksomhetene og Mattilsynets tilsynssystem. Dette kan delvis skyldes at det europeiske systemet der virksomhetene selv

har ansvar for mattryggheten, ikke fullt ut er forstått og anerkjent i alle markeder. Mattilsynets rolle som tilsynsmyndighet og deres kommunikasjon med myndighetene i importlandene er derfor svært avgjørende for tilliten.

For norske myndigheter er målet at både virksomhetene og Mattilsynet på sine ansvarsområder skal dokumentere mattrygghet på en så overbevisende måte at importlandene ikke opplever behov for å komme på egne inspeksjoner eller stille særskilte krav til dokumentasjon.

Kvalitet

Mattilsynet fører tilsyn etter matloven langs hele produksjonskjeden både på sjø og land for å sikre helsemessig trygg mat og fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn. Et utkast til ny fiskekvalitetsforskrift har vært på høring og vil bli fastsatt i 2013. Forskriften omfatter alle ledd i produksjonskjeden, fra fangst og oppdrett til endelig omsetning til forbruker. Det er virksomhetene som har ansvaret for at kvalitetsregelverket etterleves og at produktene holder den kvaliteten kunden krever. Myndighetene skal føre tilsyn med regelverksetterlevelsen.

Målsettingen er at all fisk ved landing skal være av en kvalitet som gir fiskeindustrien mulighet til fritt å velge hvilken produksjon og bearbeiding råstoffet skal anvendes til. Situasjonen pr. i dag er imidlertid at det er varierende kvalitet på det råstoffet som ilandføres. Kvalitetsfeilene forplanter seg til sluttproduktene.

Det er i dag stadig flere fartøyer som leverer usløyd fisk til industrien på land. Dette vil øke når fiskerne fullt ut får implementert hygienereguleringen i EU som ikke tillater å oppbevare hodekappet fisk i iskjølt vann. Dette er positivt både ut fra ressurs- og kvalitetshensyn. Landing av usløyd fisk medfører imidlertid også at fisken blir oppbevart lenge på kaia før den blir sløyd.

For å sikre at råstoffkvaliteten holder ønsket standard legges det opp til at fiskesalgslagene, som i dag har en viktig rolle i ressurskontrollen, også skal få en rolle i å se til at næringen selv tar ansvar for å fremme kvaliteten på råstoff før og etter landing. Dette vil komme i tillegg til Mattilsynets rolle som tilsynsmyndighet for regelverk som skal ivareta mattrygghet og øvrige hensyn etter matloven.

Departementet mener at fiskesalgslagenes oppgave når det gjelder å ivareta dette næringsansvaret, bør hjemles i fiskesalgslagsloven, jf. forslaget i Prop. 93 L (2012–2013) om Lov om førstehandsomsetning av villevende marine ressurser (fiskesalgslagslova).

1.8 Sjømatindustrien

Sjømatindustrien består av ca. 475 bedrifter som totalt gir rundt 10 000 årsverk. De tre største sekto-

rene i den norske sjømatindustrien er laksefisk, hvitfisk og pelagisk fisk. Mellom 35 og 40 prosent av det tilgjengelige fiskeråstoffet blir bearbeidet i Norge før eksport. Resten blir eksportert uten videre bearbeiding, enten ferskt eller fryst. Det er stor forskjell i andel råstoff som bearbeides av de ulike fiskeslagene.

Den norske sjømatindustrien har et godt utgangspunkt med nærhet til store fiskeressurser fra fiskeri og havbruk, kombinert med kort vei til godt betalende markeder i Europa og Russland. Samtidig opererer sjømatindustrien i markeder som preges av sterk konkurranse både i råvare- og ferdigvaremerkene.

Tradisjonelt har den norske sjømatindustrien, særlig filetindustrien i Nord-Norge, hatt en viktig distriktpolitisk rolle. Sjømatindustrien bidrar med viktige arbeidsplasser i mange kystsamfunn. Utfordringen fremover blir å utvikle en mer konkurransedyktig sjømatindustri. Norges fiskeressurser skal anvendes på en måte som er tilpasset næringens konkurransesituasjon, og som bidrar til høyest mulig verdiskaping gjennom hele verdikjeden. Myndighetene vil legge til rette gjennom konkurransedyktige rammebetingelser, men det er bedriftenes ansvar å utnytte mulighetene for økt verdiskaping.

LAKSEFISK

Den norske produksjonen av oppdrettsfisk har vokst kraftig. Mellom 15 og 20 prosent av laksen som produseres i Norge blir foredlet før eksport. Veksten har bidratt til økt sysselsetting, selv om det samtidig har foregått en kraftig rasjonalisering. Slakting og foredling av laks og ørret representerer i dag nærmere 3 900 årsverk, det vil si mer enn 35 prosent av alle som er sysselsatt i norsk sjømatindustri. Det eksisterer ca. 50 lakseslakterier i Norge, og rundt 15 av disse driver også videreforedling. I tillegg finnes det ca. 20 rene foredlingsbedrifter. Foredling av laks og ørret har hatt relativ lav lønnsomhet. Lønnsomheten i bearbeidingsdelen ser ut til å variere i takt med prisen på fersk hel laks.

Økt foredling i Norge kan gi grobunn for industri som benytter restråstoff til produksjon av f.eks. marine helseprodukter. Slik produksjon krever ferskt råstoff av høy kvalitet, noe som gir store muligheter for integrasjon mot slakterier og foredlingsanlegg i havbruksnæringen. Betydelige investeringer i prosess tekniske løsninger er nødvendig, samtidig som det ofte stilles strenge og kostbare krav til dokumentasjon av helseeffekter i de best betalende markedene.

HVITFISK

Den norske hvitfiskindustrien består av ca. 220 bedrifter med totalt ca. 3 300 årsverk. Sektoren omfatter to hovedgrupper:

- Konvensjonell sektor som produserer klippfisk, saltfisk, tørrfisk og/eller tar imot og videreselger fersk hel fisk (210 bedrifter med 2 500 årsverk).
- Filetindustrien som produserer fersk og fryst filet (10 bedrifter med 800 årsverk).

Hvitfiskindustrien har gått gjennom kontinuerlig rasjonalisering og omstrukturering, hvor antall filetbedrifter har blitt kraftig redusert. Flere filetbedrifter sliter med lav lønnsomhet. Konvensjonell sektor har økt sin andel av produksjonen, og klippfisk er nå det viktigste hvitfiskproduktet målt i eksportverdi. Det har også vært en kraftig økning i eksporten av fryst ubearbeidet hvitfisk.

Det er flere årsaker til den lave lønnsomhet i filetindustrien. Industrien opplever sterk konkurranse fra lavkostland hvor arbeidskostnadene er langt lavere enn i Norge, samt konkurranse fra nye og billige hvitfiskarter fra oppdrett. For å møte konkurransen har filetindustrien gjennom flere år forsøkt å utvikle et konkurransefortrinn ved å legge om produksjonen fra frysede til ferske produkter. Prisen på ferskt råstoff har imidlertid ligget under prisen på frossent. Holdbarhet på råstoffet og fleksibilitet i produksjon ved anvendelse av frossent råstoff viser seg vanskelig å overgå gitt at den overveiende største andelen av hvitfisken fanges i vintermånedene.

Overkapasitet er en annen faktor som har bidratt til lav lønnsomhet i hvitfiskindustrien. Ledig produksjonskapasitet deler av året fører til at industrianlegg ikke drives optimalt, og bidrar i perioder til å drive opp prisen på råstoff. Økt bearbeiding av de norske fiskeressursene før eksport kan gi bedre utnyttelse av produksjonskapasiteten. Dette forutsetter imidlertid at det er lønnsomt å bearbeide fisken.

En økning i andelen torsk som fanges for levedelagring og fangstbasert akvakultur, vil kunne bidra til å innfri markedets etterspørsel etter ferske kvalitetsprodukter kontinuerlig gjennom året, og det vil kunne bidra til at arbeidsplassene i fiskeindustrien blir mindre sesongbetonte.

PELAGISK FISK

Norske fiskere har årlig fisket mellom ca. 1,4 og 2,1 millioner tonn pelagisk fisk det siste tiåret, hovedsakelig sild, makrell og lodde. Tidligere ble disse artene i stor grad benyttet til produksjon av fiskemel og fiskeolje, men i dag går hoveddelen til konsumprodukter. Det er fremdeles potensial for økt verdiskaping med utgangspunkt i pelagisk råstoff, både som mat og innenfor helsekostindustrien. Den pela-

giske konsumindustrien har økt sin produksjon betydelig siden midten av 1980-tallet og gir i dag ca. 1 450 årsverk.

Pelagisk industri har gjennom lang tid hatt lav lønnsomhet, men lønnsomheten har bedret seg de siste årene. En viktig forklaring på den svake lønnsomheten til konsumindustrien finner vi i konkurranse situasjonen. Markedene for både sild og makrell er preget av et begrenset antall utenlandske kjøpere.

Pelagiske fiskeprodukter møter i utgangspunktet en tollsats på mellom 15 og 25 prosent ved eksport til EU-markedet. Norge har imidlertid forhandlet frem store tollfrie kvoter for hel, fryst sild og makrell. De tollfrie kvotene for bearbeidet sild er også økt, men tollbelastningen på bearbejdede produkter av pelagisk fisk er fortsatt en utfordring for norske sjømatprodusenter.

Markedsorientering

Marint verdiskapingsprogram (MVP) ble etablert i 2006 for å bedre konkurranseevnen og lønnsomheten i norsk sjømatnæring. Evalueringen av MVP bekrefter lav kompetanse i sjømatnæringen knyttet til markedsforhold, herunder manglende innretting av produksjon og utvikling av produkter mot marked. Fiskeri- og kystdepartementet har revidert rammene for MVP fra 2013. Det er bevilget 40 mill. kroner til programmet for 2013. Tilskudd til enkeltbedrifter eller nettverk som ønsker å investere i langsiktig markedsorientering vil fortsatt være kjernevirksomheten i MVP. Hvitfisknæringen vil bli prioritert. Det vil også bli gjennomført særskilte utviklingstiltak rettet mot leverandører av utstyr og teknologi til sjømatindustrien og bedrifter som satser på bedre utnyttelse av restråstoff.

Det er avgjørende for økt verdiskaping i sjømatindustrien at forskningsmidler rettes inn mot markeds- og produktutvikling. Med en eksportandel på om lag 95 prosent er det av stor betydning at midler til slik forskning i større grad øremerkes og målrettes. Innretting av forskningsinnsats for å oppnå målet om bedre utnyttelse av restråstoff er også en målsetting. Kunnskapsbygging på dette området er per i dag ikke tilstrekkelig vektlagt.

Det er flere frivillige merkeordninger som benyttes av sjømatnæringen. Miljømerking er et område hvor sjømatnæringen i Norge har utmerket seg, og mange av de kommersielle villfiskartene er miljømerket. Marine Stewardship Council (MSC) har i dag den mest anerkjente merkeordningen for bærekraftig villfanget fisk. Det norske fisket etter sei, sild, torsk, hyse og reker er MSC-sertifisert, noe som gjør Norge til den fiskerinasjonen i verden med størst andel miljøsertifiserte fiskerier.

Rammebetingelser

Med en høy eksportandel er sjømatindustrien særlig sårbar overfor valutakurssvingninger. En ansvarlig økonomisk politikk er derfor avgjørende for konkurranseevnen i sjømatindustrien. Sjømatindustrien er i tillegg avhengig av god og stabil tilgang på råvarer. Myndighetenes regulering av fiske og havbruk, i tillegg til reguleringen av førstehånds omsetningen av villfisk, er derfor viktige rammebetingelser.

Gjennom årlige reguleringer av fisket kan myndighetene styre fiskeriaktiviteten, og dermed påvirke råstofftilgangen for sjømatindustrien. Målet for reguleringene er høyest mulig verdiskaping innenfor miljømessig bærekraftige rammer. Ferskfiskordningen er et eksempel på et reguleringstiltak som bidrar positivt til å skape aktivitet langs kysten, ved å bidra til leveranser av mer ferskt råstoff. Fiskeri- og kystdepartementet vil videreutvikle denne delen av reguleringsopplegget for å sikre markeds- og industrirettede reguleringer.

I norsk fiskerinæring er hovedregelen at fiskeflåten skal være eid av aktive fiskere. Dette er regulert gjennom deltakerloven. Enkelte bedrifter i hvitfiskindustrien har imidlertid fått dispensasjon fra lovens hovedregel, som en følge av filetindustriens behov for jevn og sikker tilførsel av råstoff gjennom året. Dermed fikk filetindustrien dispensasjon til å anskaffe og eie egne trålere som leverte til anleggene. Det ble etter hvert knyttet leveringsvilkår til torske-trålkonsesjonene.

Denne ordningen har som formål at trålerne sikrer fiskeforedlingsbedrifter i Finnmark, Troms og Nordland tilgang på råstoff av torsk og hyse, særlig i deler av året der kystflåten ikke leverer særlig mye fangst. Ordningen har ikke fungert etter intensjonen, og departementet har hatt på høring forslag til innstramminger i bestemmelsene knyttet til leveringsplikt.

Kjernen i råfiskloven er salgslagenes rett til å bestemme hvordan fisken skal omsettes, fastsette minstepriser og regulere og dirigere fangster dersom det er nødvendig for å få til en hensiktsmessig utnyttelse av fangstene. Salgslagene har i tillegg en viktig rolle i ressurskontrollarbeidet.

Det er stilt spørsmål ved enkelte sider av salgslagssystemet, særlig omkring legitimiteten til ordningen med fastsettelse av minstepris. Salgslagene og organisasjonene til fiskekjøperne ble i 2005 enige om å opprette en prøveordning med en privat meklingsinstans ved slik uenighet. Regjeringen besluttet etter dette å opprette en arbeidsgruppe for å vurdere erfaringene fra prøveordningen, samt gjennomføre en teknisk gjennomgang av råfiskloven.

Regjeringen har fulgt opp arbeidsgruppens rapport i Prop. 93 L (2012–2013) om lov om første-

handsomsetning av viltlevande marine ressursar (fiskesalslagslova).

MTB-regimet innenfor havbruk setter begrensninger for hvor mye fisk innehaveren av en tillatelse til oppdrett av laks og ørret kan ha stående i sjøen til enhver tid. Regjeringen ser nå på mulighetene for å videreutvikle dagens MTB-regime for å bidra til en mer industriell og markeditilpasset produksjon i næringen (se meldingens kapittel 11 om havbruk).

Regjeringen oppnevner et offentlig utvalg som skal gå gjennom sjømatindustriens rammevilkår. Utvalget skal særlig se på forhold som er til hinder for eller kan bidra til økt lønnsomhet og verdiskaping. Utvalgets arbeid skal legge bærekraftig produksjon til grunn og ta utgangspunkt i markedsmessige forhold.

Utvalgets arbeid skal munne ut i en NOU som ferdigstilles innen utgangen av 2014.

Utvalget skal:

- Gjennomgå mulighetene for en konkurransedyktig sjømatindustri i Norge, både innenfor bearbeiding og salg.
- Se på særlige utfordringer eller hindringer for økt lønnsomhet og verdiskaping i sjømatindustrien i Norge, både næringsspesifikke og generelle.
- Foreslå tiltak for sjømatindustrien som kan bidra til at fiskeressursene anvendes på en måte som gir høyest mulig verdiskaping gjennom hele verdikjeden.
- Foreta en vurdering av regionale virkninger.

1.9 Rammebetingelser for fiskeflåten

Den norske fiskeflåten består av rundt 6 000 mereregistrerte fiskefartøy, hvorav de fleste er små fartøy med relativt lave fangstvolum. Omtrent 12 500 personer har fiske som hoved- eller tilleggsyrke i Norge. Både antall fartøy og fiskere har gått ned de siste tiårene, men de seneste årene har utviklingen flatet ut.

Ressursene i havet er grunnlaget for fiskeflåtens aktivitet. Tilgangen på ressurser er generelt god. Kombinert med en sterk effektivitetsutvikling har dette gitt grunnlag for god lønnsomhet over mange år. Men bildet er imidlertid sammensatt, og noen fartøygrupper har hatt en svakere lønnsomhetsutvikling enn ønskelig.

Fiskeflåten spiller en avgjørende rolle som leverandør av råstoff til den norske sjømatindustrien. Det er viktig å sikre rammebetingelser som legger til rette for økt samlet verdiskaping i Norge.

Bærekraftig fiskeriforvaltning

Den grunnleggende forutsetningen for at vi har en fiskerinæring er robuste bestander og produktive økosystemer. Fiskerimyndighetenes viktigste oppga-

ver er å sikre et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for forvaltning gjennom marin forskning og overvåking av høy kvalitet og å videreutvikle gode forvaltnings- og kontrollsystemer.

Det arbeides målrettet for å utvikle økosystemtilnærmingen i fiskeriforvaltningen. Forvaltningsprinsippet, som er nedfelt i havressursloven, innebærer at myndighetene løpende skal vurdere tilstanden til alle bestander vi høster av. Fiskeriforvaltningen har over lang tid bygget opp en betydelig overvåking av de store og kommersielt viktigste bestandene i havet.

Bærekraftig fiske handler også om å begrense utilsiktet eller unødvendig press på de marine økosystemene. Forvaltningen har derfor gjennom mange år utviklet og iverksatt regelverk for å sikre målrettet og skånsom høsting. Fiskerinæringen er i dag underlagt et omfattende teknisk regelverk som skal sikre at mengden uønsket bifangst holdes på et lavest mulig nivå, og det gjelder en generell ilandføringsplikt for fangst fra norske farvann. Ved å utnytte ressursene som tas ut av hav- og kystområdene så effektivt som mulig reduseres presset på de marine økosystemene.

Samtidig er det ikke mulig å gjennomføre fiskeaktivitet uten å sette et visst «fotavtrykk» i naturen. Dette skiller seg ikke fra annen matproduksjon.

Dagens redskapsreguleringer er basert på erfaringer og tilpasninger over lang tid. Det er likevel grunn til å vurdere om et friere redskapsvalg for den enkelte kan bidra til et mer rasjonelt fiske og økt lønnsomhet i deler av næringen. Regjeringen vil derfor også arbeide videre med å legge til rette for et friere redskapsvalg.

Det er stor variasjon mellom salgslagene når det gjelder bruk av personell og ressurser i kontrollarbeidet. Derfor er det viktig å harmonisere kontrollinnsatsen og arbeidsmetodikken, og sikre en lik praksis og forståelse av hvordan arbeidet skal gjennomføres. Salgslagenes kontrollarbeid er nærmere beskrevet og vurdert i kapittel 3 i Meld. St. 16 (2011–2012) Gjennomføring av råfisklova og fiskeeksportlova i 2009 og 2010.

Bekjempelse av UUU-fiske (ulovlig, uregulert og urapportert fiske) har vært en hovedprioritet for Fiskeri- og kystdepartementet de siste årene. For å styrke det internasjonale arbeidet mot fiskerikriminalitet har Norge videre bidratt finansielt til opprettelsen av Interpols fiskekrimprogram (Project Scale) og en fiskekrimarbeidsgruppe.

Landingsmønsteret i torskefisket

Til tross for ulike reguleringsmodeller gjennom de siste tiårene har kystflåtens landingsmønster for torsk vært relativt stabilt. Reguleringsform synes derfor ikke i avgjørende grad å påvirke hovedtrekkene i leveransemønsteret for kystflåten, hvor ca. 80 prosent av torskefangstene leveres i første halvår. For

fiskeflåten trenger ikke et landingsmønster med en utpreget sesongprofil å være problematisk i seg selv. For fiskeindustribedrifter som satser på produksjon av ferske produkter, spesielt filetprodusentene, er det imidlertid avgjørende å ha tilgang på råstoff hele året.

Tiltak for å oppnå større landinger utenom hovedsesongen vil ha geografiske og produktmessige effekter. I Troms og Finnmark har industrien vekt på fersk anvendelse og filetproduksjon, og her er torsken i større grad enn andre steder også tilgjengelig om høsten. Et høstfiske etter torsk vil derfor være gunstig for landindustrien i disse fylkene, men vil kunne gå på bekostning av verdiskapningen fra andre produkttyper og produsenter andre steder. Slike avveininger mellom ulike hensyn er sentrale politiske spørsmål, som må være basert på kunnskap om de økonomiske konsekvensene av ulike valg.

Gjennom regulering og andre virkemidler vil det være mulig å legge til rette for sesongutjevning i større grad. Ikke minst har levende lagring av fangst og fangstbasert akvakultur et fremtidig potensial.

Et av forslagene som har blitt lansert for å jevne ut landingsmønsteret i torskefisket er å endre kvoteåret, slik at fartøyene starter på ny kvote etter at hovedsesongen er avsluttet. Etter departementets vurdering er det lite trolig at endringer i kvoteåret vil ha særlig effekt på fordelingen av kystflåten leveranser. Departementet mener andre tiltak både vil være enklere å gjennomføre og også i større grad vil kunne sikre leveranser om høsten. Dette støttes også av de fleste høringsssvarene som kom inn i forbindelse med at spørsmålet var på høring i 2011. Departementet vil også arbeide videre med sikte på å etablere en ordning med kvotefleksibilitet over årsskiftet i torskefiskerierne.

I 2008 ble det etablert en bifangstordning i torskefisket for å stimulere til økte landinger om høsten, samt bedre utnyttelse av kvotene på andre arter som hyse og sei. Bifangstordningen har fungert etter hensikten, og gitt god effekt i form av økt høstfiske. Ordningen har også relativt lave administrative kostnader. Etter departementets vurdering er dette et målrettet virkemiddel som bidrar til å jevne ut sesongprofilen i torskefisket. Ordningen er derfor videreført også for 2013, og har endret navn til ferskfiskordningen.

I 2012 ble det for første gang gjennomført en ordning med kvotebonus for torskefiske om høsten. Ordningen er innrettet mot torsketrålere og konvensjonelle havfiskefartøy, og innebærer et kvotetillegg for fartøy som leverer fersk torsk om høsten. I lys av de endelige erfaringene fra 2012 vil Fiskeri- og kystdepartementet vurdere innretningen av ordningen for 2013. Det er avsatt til sammen 3 500 tonn torsk til dette formålet i 2013.

Som en del av regjeringens ferskfiskstrategi ble det fra 2008 innført en ordning med kvotebonus for

fartøy som leverer levende fangst for videre lagring. Ved slike leveranser belastes fartøyets kvote nå bare med 50 prosent av fangsten. Samtidig ble tidsperioden for lovlig mellomlagring utvidet. Lagring av levende fisk og fangstbasert akvakultur har et betydelig potensial, både med tanke på sesongutjevning og kvalitet. Fiskeri- og kystdepartementet vil derfor gå gjennom regelverket på dette området og se på levedelagring og fangstbasert akvakultur i sammenheng.

Deltakelse i fiske

Deltakerloven regulerer hvem som kan delta i ervervsmessig fiske og fangst. Alle som vil delta må ha ervervstillatelse for ett bestemt fartøy. For å få denne må du være aktiv som fisker (aktivitetskravet) og ha norsk statsborgerskap. I tillegg er det fastsatt adgangsbegrensninger i de kommersielt viktigste fiskeriene, enten i form av konsesjon eller årlige adgangsbegrensninger (deltakeradganger). Hovedformålet med adgangsbegrensningene er å tilpasse fiskeflåten fangstkapasitet til ressursgrunnlaget for å legge til rette for lønnsomhet og verdiskaping i næringen.

I forarbeidene til deltakerloven ga departementet uttrykk for at ordningen med årlige adgangsbegrensninger bør vurderes på nytt dersom strenge inngangsvilkår videreføres fra år til år (jf. Ot.prp. nr. 67 (1997–1998) s. 52), noe som har vist seg å være tilfelle. Fordeler og ulemper for fiskeflåten, sjømatnæringen og samfunnet for øvrig bør gjennomgås ved vurdering av adgangsbegrensningene. Dette bør skje i en prosess som også involverer næringsorganisasjonene. Dersom en slik prosess skulle munne ut i et lovendringsforslag, vil departementet komme tilbake til Stortinget med dette.

Eierskap til fiskefartøy

Aktivitetskravet nedfelt i deltakerloven § 6 ligger fast som grunnlag for regjeringens fiskeripolitikk. Det kan likevel reises spørsmål om kravet om tidligere aktivitet er like godt begrunnet for såkalte nye fiskerier, høsting av arter det ikke tidligere er høstet på. Departementet mener at regelverket bør ha en fleksibilitet som gjør det mulig for selskap og personer å slippe til i nye fiskerier, selv om de ikke har deltatt i fiskerinæringen tidligere. Departementet vil samtidig påpeke at nye fiskerier ikke er en ensartet gruppe, og at det derfor vil være nødvendig å vurdere unntak fra aktivitetskravet enkeltvis.

Aktivitetskravet i deltakerloven er formulert slik at også såkalte administrerende redere kan anses som aktive fiskere. Departementet ser det som åpenbart at det fortsatt er nødvendig å akseptere at personer som ikke deltar i fisket om bord på et fartøy, skal kunne regnes som aktive fiskere. De ulike kravene som stilles til en bedriftsleder har ikke blitt lavere siden prak-

sisen ble etablert. Kriteriene i forarbeidene til deltakerloven har imidlertid skapt enkelte vanskeligheter i praksis. Departementet arbeider derfor med å utforme retningslinjer om hvem som skal anses som administrerende reder. Dette vil bidra til større forutsigbarhet og gjøre reglene mer tilgjengelige for næringsaktørene. Det vil også være naturlig å vurdere om noen kriterier, for eksempel kravet om hovedaktivitet, bør endres i tråd med samfunnsutviklingen.

Det har vært fremmet ønsker om endringer i aktivitetskravet for å legge bedre til rette for at også ikke-aktive arvinger kan eie majoriteten i fiskeriselskap. Deltakerloven sonderer mellom personer som er aktive fiskere, og personer som ikke er det. Det er ikke aktuelt å foreslå regelendringer som kan føre til en uthuling av prinsippet om en fiskereid flåte. Etterkommere etter aktive fiskere skal i så måte ikke stå i en annen posisjon etter loven, enn alle andre. Slik departementet ser det, er dagens regelverk tilstrekkelig fleksibelt til å ivareta familienes muligheter til å videreføre familieselskap og få tilstrekkelig tid til å områ seg med hensyn til fremtidig innretning av eierskapet og driften. Samtidig er de samfunnsmessige interessene knyttet til å beskytte deltakerlovens aktivitetskrav ivaretatt. Departementet kan derfor ikke se noen gode grunner til å endre deltakerloven på dette punktet.

Lønnsomhet i fiskeflåten

Utviklingen i næringen har vært kjennetegnet av store endringer gjennom mange år. Denne utviklingen kan tilskrives næringsmessige forhold, generelle samfunnsendringer og demografiske endringer, og de ulike faktorene må forstås i sammenheng med hverandre.

Naturlige endringer har, i kombinasjon med en myndighetsstyrt tilrettelegging for lønnsomhet, bidratt til utviklingen av dagens fiskeflåte. Sentrale tiltak som har vært gjennomført de siste tiårene omfatter avvikling av statlige overføringer, innføring av adgangsbegrensninger i de fleste store fiskerier og strukturordninger.

Det er et politisk mål å opprettholde en variert fiskeflåte langs kysten og å legge til rette for en kontrollert strukturering i tråd med behovet for økt inntekt. Tilpasning som skjer innenfor rammen av en styrt strukturpolitikk, gjør det mulig å ivareta fiskeripolitiske målsettinger. Dagens strukturpolitikk ble lagt frem i St.meld. nr. 21 (2006–2007) Strukturpolitikk i fiskeflåten. I meldingen ble det konkludert med at det er et behov for å videreføre strukturordninger for at fiskeflåten skal henge med i produktivitetsutviklingen. Etter 2007 er det gjort visse justeringer i strukturkvoteordningene for ulike fartøygrupper. Disse endringene har sin bakgrunn i særlige hensyn

for den enkelte fartøygruppe, og har hatt bred støtte fra næringen. I kystflåten har det ikke vært gjort tilsvarende justeringer.

Regjeringen ønsker å legge til rette for en større grad av spesialisering av den norske kystflåten i form av fartøy med hovedtyngde på pelagiske arter eller fartøy med hovedtyngde på torskefisk. Bakgrunnen for dette er at fartøy som har strukturkvoter i både pelagisk sektor og torskesektoren, såkalte generalister, i større grad haster seg gjennom ett fiskeri for å sikre at det etterpå får fisket kvotene i den andre sektoren. Tall fra Nofima marked viser at generalistene både har en spissere sesongtopp og gjennomgående større kvantum per landing, sammenlignet med spesialistene. Dette er ikke heldig for landindustrien som er opptatt av å få en jevnere tilgang av råstoff gjennom året.

På bakgrunn av dette vil regjeringen heve kvotetaken for kystflåten over 15 meter hjemmelslengde til 4 ganger fartøyets grunnkvote innenfor en av sektorene og 2 innenfor den andre (4 + 2). Dette berører ikke de som allerede har tilpasset seg kvotetaket fra før 2007 på 3 + 3. En slik heving vil gi fartøygruppen et tilstrekkelig handlingsrom for strukturtilpasninger i årene framover.

Samtidig vil regjeringen heve avkorting fra 20 prosent til 30 prosent for strukturering utover 3 kvotefaktorer. Den ekstra avkortningen vil gå tilbake til reguleringsgruppen og bidra til ytterligere å styrke kvotegrunnlaget for samtlige fartøy i gruppen når enkelte nytter strukturkvoteordningen.

De samme forhold som er nevnt over gjør seg til dels gjeldende for fartøygruppen mellom 11 og 15 meter hjemmelslengde. Kvotetaken for denne gruppen bør derfor heves fra 2 til 3 ganger fartøyets grunnkvote (3 + 1). I denne gruppen er det ikke adgang til å strukturere i begge sektorer.

Det er i dag bare kystfartøy i lukkede grupper med hjemmelslengde under 11 meter som ikke er omfattet av strukturkvoteordninger. På oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet har Nofima utarbeidet en rapport om lønnsomheten for fartøy under 11 meter, avgrenset til lukket gruppe i fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62. breddegrad. Rapporten viser hvor sammensatt gruppen av fartøy under 11 meter er, og at det fortsatt er mange ubesvarte spørsmål om de faktiske forholdene i denne gruppen. Ut fra en helhetsvurdering innføres ikke strukturkvoteordning for fartøy med hjemmelslengde under 11 meter. Fiskeri- og kystdepartementet vil imidlertid utrede spørsmålet om kvotetilgang og lønnsomhet for denne gruppen. Den midlertidige samfiskeordningen videreføres i påvente av denne utredningen.

Det har vært konsulert med Sametinget om strukturordningene. Sametinget er enig i denne konklusjonen.

Bruken av forskningskvoter

Under behandlingen av St.meld. nr. 21 (2006–2007) Strukturpolitikk for fiskeflåten, sluttet stortingsflertallet seg til at ressursrentebeskatning ikke skulle innføres i norske fiskerier. Det ble da vist til at verdiskapingen av de nasjonale fiskeressursene i størst mulig grad skal komme fiskeriavhengige samfunn til gode, og at ressursrenten i fiskerinæringen i dag tas ut i form av et stort antall fartøy og stor aktivitet langs kysten, noe som bidrar til å sikre sysselsetting og bosetting. Flertallet viste videre til at ressursrentebeskatning, innenfor rammen av normal lønnsomhetsutvikling, ville drive frem et betydelig økt strukturpress i næringen.

Regjeringen står fast ved denne politikken. Dette overordnede synspunktet er likevel ikke til hinder for at man ser nærmere på enkelte elementer, som har berøringspunkter med diskusjonen om ressursrentebeskatning. Et slikt element er bruken av såkalte forskningskvoter, kvoter som i henhold til ulike bi- og multilaterale kyststatsavtaler skal gå til forskningsformål.

Med utgangspunkt i at fiskeressursene tilhører fellesskapet er det gode argumenter for at inntekter fra fiske bør knyttes opp mot dekning av nødvendige forvaltnings- og forskningsoppgaver. En brukerfinansiering av forskningen vil være en bedre og ryddigere modell enn dagens bruk av forskningskvoter. En slik omlegging vil samtidig være nøytral for fiskeflåten samlet sett ettersom avgiften kompenseres ved at tilgjengelige kvoter for fiskerne øker når forskningskvotene reduseres. Det fastsettes i dag forskningskvoter for alle de store bestandene, slik at de fleste fartøy vil merke lite til en slik endring.

Regjeringen foreslår derfor en prinsipiell omlegging av dagens ordning ved at forskningskvotene for framtiden skal gå til ordinært næringsfiske, mens den forskningen som tidligere ble finansiert gjennom forskningskvotene, erstattes med en generell forskningsavgift på førstehåndsomsetningen. Størrelsen på en forskningsavgift må fastsettes på bakgrunn av den årlige kvotefastsettelsen og prognoser for førstehåndsomsetningen.

Andre forhold

Fiskeri- og kystdepartementet samarbeider nå med Sametinget om å opprette en fjordfiskeriemnd for Finnmark, Troms og Nordland, som vil ha en viktig rolle i forvaltningen av fiskeressursene.

Fiskere har en garantiordning for å sikre fiskere en viss minsteinntekt dersom fisket slår feil (garantilotten). I 2009 ble garantilotten midlertidig styrket som følge av finanskrisen. På forhånd ble det anslått en moderat økning, men de faktiske utbetalingsene økte mye mer enn forventet uten at noen enkeltfaktor kunne forklare økningen. Disse forholdene, og spørs-

målene om ordningens relevans og innretning, er bakgrunnen for at departementet har startet et arbeid med å se på innretningen av dagens garantilottordning.

Departementet har et pågående arbeid om utenlandsk arbeidskraft om bord på norske fiskefartøy. Bakgrunnen for arbeidet var en uttrykt bekymring fra arbeidstakerorganisasjonene i sjømatnæringen om at utenlandske arbeidstakere ikke er godt nok kjent med sosiale og økonomiske rettigheter og sikkerhetsordninger som gjelder arbeidsforholdet i norsk fiskeindustri og på norske fiskefartøy. Som en oppfølging av dette har departementet avholdt tre arbeidsmøter om utenlandsk arbeidskraft om bord på norske fiskefartøy. Møtene har avdekket behov for å få en oversikt over alle fiskere om bord på norske fiskefartøy, både norske og utenlandske, ettersom verken fiskermann-tallet eller andre register gir en slik oversikt i dag. Møtene har derfor vært konsentrert rundt en eventuell opprettelse av et register over alle fiskere om bord på norske fiskefartøy.

1.10 Havbruk

Regjeringen ønsker å legge til rette for videre vekst i havbruksnæringen innenfor miljømessig bærekraftige rammer. Regjeringens «Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring (2009)» legger viktige føringer for utviklingen av havbruksnæringen innenfor de fem hovedområdene der havbruksnæringen påvirker miljøet: genetisk påvirkning hos villfisk, forurensning og utslipp, sykdom, arealbruk og fôrressurser. For å nå de overordnede målene i strategien er det foreslått 32 tiltak. Nær alle disse er nå enten igangsatt eller fullført. Riksrevisjonen, som leverte sin rapport om havbruksforvaltningen i mars 2012, bemerker at miljøutfordringene i næringen er av et omfang som vil kreve vesentlig endring i havbruksforvaltningen og måten havbruksnæringen blir regulert på.

Den norske havbruksproduksjonen var i 2012 på om lag 1,26 million tonn, hvorav laks og ørret utgjorde 98,8 prosent av kvantumet. Produksjonen av laks og ørret har vokst med nær 8 prosent årlig det siste tiåret og er fordoblet siden 2004. SINTEF (2010) har beregnet at havbruksnæringen, inkludert foredlings- og handelsleddet, sysselsetter i overkant av 8 500 personer, og 21 000 personer medregnet ringvirkninger i tilknyttede næringer. Verdiskapingen i havbruksnæringen ble i 2010 estimert til 15,3 mrd. kroner, og 27,2 mrd. kroner inkludert ringvirkninger.

Samtidig som havbruksnæringen det siste tiåret har vært i sterkt vekst, har næringen gjennomgått en betydelig omstrukturering. I dag er det 89 aktører som eier de 132 selskapene som innehar alle 932 ordinære tillatelser for matfiskoppdrett av laks eller

ørret i sjøen. Den største aktøren eier 21,7 prosent av tillatelsene, de fem største aktørene 53 prosent og de 10 største 65 prosent. I tillegg har noen av de største aktørene også eierandeler under 50 prosent i andre selskaper med tillatelser. I praksis er om lag 600 lokaliteter i drift til enhver tid.

I snitt har bransjen hatt et overskudd på nærmere fire 2011-kroner per kilo for de siste 25 årene sett under ett. Sammenlignet med andre primærnæringer er lønnsomheten svært høy. De gode periodene har gjort det lettere for næringen å finansiere vekst. Høy lønnsomhet har også vært med på å utløse restrukturering gjennom oppkjøp, der mange aktører har valgt å ta ut store gevinster og selge seg ut av næringen. Det er fortsatt store forskjeller i produksjonskostnad per kilo, og dermed lønnsomhet, i både matfisk- og settefiskbedrifter.

Kapasitetsregulering

Produksjonskapasiteten i havbruksnæringen reguleres gjennom et konsesjonssystem med antallsbegrensede tillatelser som er avgrenset i Maksimal Tillatt Biomasse (MTB) på konsesjons- og lokalitetsnivå. Normal størrelse på en tillatelse er 780 tonn, med unntak av i Troms og Finnmark hvor tillatelsene har en størrelse på 945 tonn. MTB-regimet ble innført 1. januar 2005 og erstattet i sin tid et system basert på førkvoter og avgrensning av merdvolum. MTB-systemet var ved innføring tiltenkt å ligge fast over tid for å sikre forutsigbarhet i etterlevelse og forvaltning for henholdsvis næring og myndigheter.

Fiskeri- og kystdepartementet nedsatte høsten 2012 en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å utrede mulighetene for videreutvikling av MTB-systemet som kan bidra til en mer markeds- og industrielt rettet produksjon i næringen. Arbeidsgruppen leverte sin rapport i desember 2012 og går inn for et gjennomsnittlig rullerende MTB-system. Regjeringen mener arbeidsgruppens rapport gir et godt grunnlag for å videreutvikle MTB-systemet, men vil utrede de samfunnsøkonomiske konsekvensene og miljøeffektene av mulige måter å utvikle MTB-systemet. Regjeringen legger til grunn av eventuelle justeringer i MTB-systemet i seg selv ikke skal medføre kapasitetsøkning.

En intern gjennomgang av akvakulturloven i Fiskeri- og kystdepartementet har avdekket behov for endringer på flere punkter bl.a. knyttet til miljøaspekter. Dette, samt at lovens bestemmelse om overtredelsesgebyr har blitt møtt med kritikk fra både Sivilombudsmannen og domstolene, er bakgrunnen for at departementet gjennomfører en etterkontroll med loven. Forslagene tar sikte på å styrke lovens miljøkapittel, tilsynsmyndigheten og lovens sanksjonskapittel.

Regjeringen vil se nærmere på samordning av kontroll- og tilsynsvirksomheten, bl.a. for å følge opp Riksrevisjonens merknader og av hensyn til en effektiv utnyttelse av det offentlige ressurser. Det er også stor grunn til å legge vekt på tilsynsobjektets legitime forventning om at statens tilsynsetater er samordnet, konsistent og enhetlig overfor en næring. Regjeringen vurderer at det vil det være størst potensial knyttet til bedre samordning av tilsyn som føres av Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Klif/Fylkesmennene og at det arbeides for et tettere samarbeid mellom disse. En nærmere vurdering av økonomiske og administrative konsekvenser skal bli en vesentlig del av det videre arbeidet med forslaget.

Miljømessig bærekraftig havbruk

Havbruksnæringens viktigste miljøutfordringer på kort sikt er knyttet til rømming av oppdrettslaks og spredning av lakselus fra oppdrettsanleggene, og den påvirkningen dette kan ha på viltlevende bestander av anadrome laksefisk. Departementet har derfor prioritert arbeidet med å fastsette indikatorer og grenseverdier for disse påvirkningsfaktorene. Det foreslås å etablere målemetoder for å overvåke og måle påvirkning fra rømming og lakselus. Når grenseverdier overskrides, skal tiltak vurderes. Forslaget representerer et førstegenerasjonsverktøy som skal gi forvaltningen bedre muligheter for å regulere havbruksnæringen på en miljømessig bærekraftig måte. Systemet bygger på en basisovervåkning der forvaltningen får varsel om sannsynligheten for at grenseverdiene for miljøpåvirkning er overskredet (varslingsindikator).

Som varslingsindikator for rømt oppdrettsfisk foreslås det å overvåke andel rømt oppdrettsfisk i et utvalg elver ved å registrere andel rømt laks på gyteplassene om høsten (høstprosent), eventuelt supplert med data fra sportsfiske i elven (årsprosent).

Som varslingsindikator for lakselus foreslås en modellering av hvor mye lakselus oppdrettsanleggene slipper ut i et visst geografisk område. Etter hvert kan det være aktuelt å legge inn faktorer som strøm, temperatur og saltholdighet i en slik modell. Endelige terskelverdier for varslingsindikatoren er så langt ikke etablert. Inntil disse er etablert vil dagens overvåkingsprogram bli videreført og videreutviklet.

Ordningen med indikatorer, grenseverdier og aktuelle tiltak vil fastsettes i forskrifter hjemlet i matloven og akvakulturloven. Forskriftene vil bli sendt på vanlig høring før fastsetting. Departementet ser det som naturlig at forskriftene inneholder aktuelle tiltak som den ansvarlige sektormyndigheten (Fiskeridirektoratet for rømming og Mattilsynet for lakselus) kan iverksette ved overskridelse av grenseverdier.

Tiltak for å redusere miljøpåvirkning kan ha store konsekvenser for nærings- og samfunnsinteresser.

Selv om målet er at miljøpåvirkningen fra havbruksnæringen skal være så liten som mulig, vil hensynet til sjømatproduksjonen og annen samfunnsaktivitet knyttet til denne også måtte vurderes før tiltak iverksettes. I tilfeller hvor hensynet til sjømatproduksjonen og annen samfunnsaktivitet knyttet til denne veier tyngre enn hensynet til ville bestander av anadrome laksefisk, kan det derfor være aktuelt å ikke iverksette tiltak.

Arealstruktur for havbruksnæringen

For bedre å kunne håndtere miljø- og sykdomsutfordringer i havbruksnæringen er det et økende behov for å se områder mer i sammenheng. Dagens arealstruktur hvor enkeltsaksfokus har vært rådende er ikke ideell med tanke på videre utvikling og vekst i havbruksnæringen.

Havbruksnæringen har sykdoms- og miljøutfordringer. Arealbruk kan være et viktig virkemiddel for å bidra til å håndtere disse utfordringene. Flere anlegg og økt produksjon har gjort det nødvendig i større grad å se på samvirkeeffektene fra flere anlegg i samme område. Det er under utvikling verktøy for bedre å møte denne utfordringen, blant annet gjennom arbeidet med bærekraftsindikatorer for lakselus og rømming.

Den overordnede målsettingen for regjeringens havbrukspolitikk er videre vekst innenfor bærekraftige rammer. Det kan skisseres to alternativer for havbruksnæringens arealstruktur: Det første alternativet er i all hovedsak å beholde dagens forvaltningsregime. Det andre alternativet er å ta et aktivt veivalg for å innføre en sonebasert arealstruktur i forvaltningen av havbruksnæringen.

For at soner skal få best mulig effekt bør avgrensningen av disse gjøres bl.a. på bakgrunn av strøm og topografi. Dette innebærer at slike soner vil gå på tvers av både kommune- og fylkesgrenser. For å håndtere dette på en god måte vil det være nødvendig å se helheten, og legge til rette for koordinering. Små og mellomstore oppdrettere kan videre ha mindre fleksibilitet til å tilpasse seg en sonestruktur enn større oppdrettere, og også hensynet til disse må ivaretas.

En sonebasert arealstruktur vil være et viktig verktøy for å håndtere dagens og fremtidige sykdoms- og miljøutfordringer i havbruksnæringen. På denne bakgrunn mener regjeringen at det bør legges til grunn et prinsipp om å utvikle en sonebasert arealstruktur i havbruksnæringen. Deretter kan man utarbeide forslag til konkrete soner og branngater. Dette vil være en omfattende prosess som krever kunnskapsinnhenting, utredningsarbeid og politiske avklaringer. Kommunene som planmyndighet bør involveres på et tidlig tidspunkt.

Regjeringen mener videre det vil være positivt om kommunene får deler av vederlaget ved tildeling

av nye tillatelser, både for havbruksnæringen og for lokalsamfunnene langs kysten.

Oppsummering og tiltak

Regjeringen vil:

- Bidra til å øke verdiskapingen i havbruksnæringen gjennom videreutvikling av rammebetingelser som ivaretar en bærekraftig produksjon.
- Etablere en ordning med førstegenerasjonsindikatorer og grenseverdier for rømming og lakselus, samt prioritere forskning på disse feltene slik at indikatorer og grenseverdier kan evalueres og eventuelt justeres etter hvert som ny kunnskap er tilgjengelig.
- Prioritere forskning og utvikling som retter seg mot havbruksnæringens miljøutfordringer og havbruksforvaltningens behov for kunnskap.
- Sørge for et regelverk som fremmer utviklingen av ny, miljøvennlig oppdretsteknologi.
- Styrke miljøkapitlet i akvakulturloven, herunder innføre et fellesansvar for dekning av utgifter for kompenserende tiltak og sikre hjemmelsgrunnlaget for å pålegge bruk av steril fisk og individmerking av oppdrettsfisk.
- Legge til grunn et prinsipp om etablering av produksjonsområder og økt områdeforvaltning.
- Fortsette kunnskapsinnhenting for å sikre et solid faglig fundament for innføring av en bedre arealstruktur.
- Legge til rette for en fremtidig arealstruktur som bidrar til lavt konfliktnivå og bedre sameksistens mellom ulike interesser, og som ivaretar hensynet til små og mellomstore aktører og tar opp i seg de erfaringene som allerede finnes fra lokalt og frivillig samarbeid.
- Bidra til at oppdatering av kommunale og regionale planer samordner kryssende interesser i kystsonen.
- Bidra til at lokalsamfunnene får tilbake for å stille sine arealer til disposisjon for havbruksnæringen ved at en andel av vederlaget fra nye konsesjoner skal tilfalle kommunene.
- Opprettholde den langsiktige satsingen på torskeoppdrett gjennom torskeavlsprogrammet.
- Videreutvikle MTB-regimet for å bidra til en mer markedsrettet produksjon.
- Igangsette et arbeid med sikte på å få en bedre samordning av statens tilsynsressurser på havbruksområdet mv.

1.11 Internasjonalt utviklingssamarbeid

Internasjonalt utviklingssamarbeid er et prioritert område for regjeringen. Forvaltningssamarbeid og kompetanseoverføring på fiskeri- og havbruksområdet krever få investeringer og kan samtidig ha stor

effekt. 70 prosent av verdens sjømatproduksjon skjer i utviklingsland, og norsk forvaltningskunnskap, teknologi og kompetanse på fiskeri- og havbruksområdet kan bidra til større bærekraft og styrket matsikkerhet. Fiskeri, havbruk og havmiljøforvaltning skal bli tydeligere og mer fremtredende i norsk utviklingspolitikk.

Regjeringen vil:

- Fremme sjømatens betydning og plass i global ernæring.
- Delta på internasjonale arenaer hvor matsikkerhet diskuteres, herunder FAOs matsikkerhetsarbeid.
- Samarbeide med utviklingsland om utvikling av bærekraftig akvakultur og fiskeri.
- Arbeide for at bærekraftig fiskeri, akvakultur og havmiljøforvaltning skal bli tydeligere og mer fremtredende i norsk utviklingspolitikk.
- Sørge for at hele bredden i Norges havressursforvaltning stilles til disposisjon for langsiktig deltakelse i utviklingssamarbeid. Denne kompetansen er viktig for å sikre at norsk bistand innenfor dette feltet er den beste.
- Anskaffe et nytt forskningsskip til EAF Nansen-programmet. Det nye skipet er planlagt ferdigstilt i 2016.
- Opprette en interdepartemental faggruppe for å styrke koordineringen mellom norsk fiskeripolitikk nasjonalt, regionalt og globalt, og norsk utviklingspolitikk innenfor fiskeri- og havressursforvaltning.
- Bidra til utviklingslands arbeid mot ulovlig fiske gjennom tverrsektorielt arbeid på nasjonalt og regionalt nivå, samt støtte opp om INTERPOLs arbeid med fiskerikriminalitet.
- Etablere en spesialisert overvåknings- og analyseenhet i Norge for sporing, analyse og risikovurdering av fiskerikriminalitet og andre aktiviteter på havet, som kan følge opp informasjonsbehov fra utviklingsland og bistå i analyse og risikovurdering av skip i deres farvann.

2. Komiteens merknader

Innledende merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Lillian Hansen, Arne L. Haugen, Ingrid Heggø og lederen Terje Aasland, fra Fremskrittspartiet, Per Roar Bredvold, Harald T. Nesvik og Torgeir Trældal, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Torgeir Dahl og Svein Flåtten, fra Sosialistisk Venstreparti, Alf Egil Holmelid, fra Senterpartiet, Irene Lange Nordahl, og

fra Kristelig Folkeparti, Steinar Reiten, viser til Meld. St. 22 (2012–2013) Verdens fremste sjømatnasjon.

Komiteen viser til at Norge er en stor havnasjon som forvalter havområder som er syv ganger så store som våre landarealer. Vi råder over rike fiskebestander og andre marine ressurser, og har i tillegg gode naturgitte forhold for havbruk. Dette gir rom for en fremtidsrettet politikk med mål om å øke sjømatproduksjonen og produksjonen av andre marine varer og tjenester basert på bruk av marine ressurser. Våre store havområder innebærer også at vi har et spesielt ansvar for å sikre en kunnskapsbasert og bærekraftig ressursforvaltning.

Komiteen viser til at regjeringen legger til grunn at vi må ha klare mål og tiltak som fører til en balansert politikk med hensyn til økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft, og at dette er de tre pilarene som ligger til grunn for definisjonene av bærekraftig utvikling.

Komiteen merker seg at regjeringen har som visjon at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon. Komiteen støtter dette, og understreker at en forutsetning for å lykkes med denne visjonen er å opprettholde rene, rike og produktive økosystemer hvor naturmangfoldet tas vare på. Føre-var-tilnærmingen og økosystemtilnærmingen er viktige prinsipper i en bærekraftig forvaltning og står sentralt i naturmangfoldloven, havressursloven og akvakulturloven.

Komiteen understreker at fiskeressursene og andre marine ressurser er fellesskapets eiendom, som må forvaltes på en slik måte at dette blir fornybare ressurser som kan bidra til stor verdiskaping også i fremtiden.

Komiteen viser til at havressursloven slår fast viktigheten av å sikre en bærekraftig og samfunnsøkonomisk forvaltning av de villlevende marine ressursene og det tilhørende genetiske materialet, og medvirke til å sikre sysselsetting og bosetting i kystsamfunnene.

Det har de siste årene kommet flere sentrale rapporter og strategier som peker på den industrielle styrken og vekstpotensialet i de marine næringene.

Komiteen viser til at det samtidig har kommet rapporter som viser at oppdrettsnæringen står overfor store utfordringer når det gjelder miljømessig bærekraft og bruk av fisk til fiskefôr.

Komiteen merker seg at felles for flere av rapportene er synet på at norsk sjømatnæring vil spille en viktig internasjonal rolle. I arbeidet med å sikre norsk mat til en voksende verdensbefolkning, vil økt sjømatproduksjon i alle deler av verden stå sentralt. Norsk produksjon av sjømat kan være en viktig bidragsyter. Vi har også stor kompetanse på langsiktig, miljøvennlig og bærekraftig havbruk og fiskeri

som kan spille en verdifull rolle i andre lands forvaltning og utvikling av sin sjømatnæring.

Komiteen viser til at det i rapporten «Verdiskaping basert på produktive hav i 2050» vises til at globale trender som økt behov for mat og økt etterspørsel etter sjømat, vil være med på å drive fram en økning i verdiskapingen innen marin sektor i Norge. Den marine omsetningsverdien er i 2050 beregnet til å kunne være 550 mrd. kroner, noe som vil være en seksdobling fra dagens nivå.

Komiteen støtter vurderingen av sjømatnæringens potensial. For å nå dette målet for havbruk er det imidlertid en forutsetning at man løser de miljømessige og fiskehelsemessige utfordringene, og at man løser utfordringen med fôr på en bærekraftig måte.

For at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon understreker komiteen at sjømat som selges skal være trygg, sunn og av god kvalitet. Det er viktig med tilstrekkelig overvåking av fremmedstoffer, smittestoffer og medisinrester i sjømaten, noe som er avgjørende for å møte krav om dokumentasjon fra markedene. Komiteen understreker viktigheten av at bedre kunnskap om de helsemessige effektene av sjømatkonsum er viktig for å bidra til bedre folkehelse.

Komiteen ser det som viktig å satse mer på hjemmemarkedet, og viser til at helsefaglige råd tilsier at nordmenn bør spise mer sjømat.

Komiteen merker seg at nye tall fra Norges sjømatråd viser at nordmenn spiser mer sjømat enn før, og at veksten spesielt er stor blant unge.

For å nå målet om ytterligere økning i sjømatkonsum i Norge, må sjømaten bli mer tilgjengelig, med gode kvalitetsprodukt over hele landet. Likeledes må sjømat profileres bedre og bli mer synlig på flere arenaer.

Komiteen ser det som viktig at tiltak for å øke sjømatkonsumet på hjemmemarkedet kartlegges, og merker seg at fiskeri- og kystministeren har nedsatt en arbeidsgruppe som skal se på dette.

Komiteen støtter regjeringens syn om at skal Norge være verdens fremste sjømatnasjon, må vi sørge for trygge og sunne produkter av god kvalitet. God kvalitet på sjømaten gjennom hele verdikjeden er viktig for å utløse potensialet i sjømatnæringen. Det er også viktig at vi både kan dokumentere og informere om de helsemessige virkningene av å spise sjømat. Det er derfor positivt at forskning på mattrygghet, helseeffekter av sjømatkonsum og utfordringer knyttet til nye fôr råvarer, fortsatt skal prioriteres innen forskningen.

Komiteen ser det som viktig at regjeringen styrker bevisstgjøring rundt bruken av norsk sjømat i profileringen av Norge, og legge til rette for videre utvikling av kystbasert reiseliv, gjennom blant annet

å innføre registreringsordninger for turistfiskebedrifter, utleiebåter og fangst fra turistfiske.

Komiteen ser det som positivt at regjeringen vil videreføre og forsterke samarbeidet mellom sjømat- og landbrukssektoren omkring merkeordninger og profileringstiltak for norsk mat.

Komiteen viser til at våre rike hav- og kystområder inneholder alt fra fisk, pattedyr og skalldyr, til bakterier, sopp, alger, plankton, krepsdyr og bløtdyr. I dag utnyttes kun deler av dette store potensialet for verdiskaping. I tillegg til høsting og produksjon av tradisjonell sjømat til konsum, utgjør utvinning av ulike spesialprodukter og ingredienser basert på marine oljer, proteiner og karbohydrater en stadig større andel av den marine verdiskapingen.

Internasjonalt er bevisstheten økende omkring det å videreutvikle økonomien i en mer bærekraftig retning, og de biologisk baserte og fornybare ressursene forventes å få økende økonomisk betydning.

Komiteen ser det som viktig at regjeringen legger til rette for å skape ny marin vekst ved å styrke kunnskapsgrunnlaget på strategisk viktige kunnskapsområder for å realisere økt verdiskaping, f.eks. på marine oljer, karbohydrater og proteiner eller komponenter i disse, og vil videreutvikle og etablere regelverk for bærekraftig og lønnsom utnyttelse av restråstoffer og nye marine ressurser.

Komiteen viser til at regjeringen vil fortsette satsingen på marin bioprospektering og legge til rette for en internasjonalt konkurransekraftig og markedsorientert marin ingrediensindustri, blant annet gjennom programsatsingen «Norge i bioøkonomien», Marint verdiskapingsprogram og BIOTEK2021. Flertallet merker seg at Norges Forskningsråd og Innovasjon Norge sammen skal fremlegge et forslag til en koordinert FoU-innsats rettet mot marin og maritim næring og offshorenæringen, hvor man blant annet skal se på hvordan samspeilet mellom dagens ordninger kan bli bedre, noe som er svært positivt.

Komiteen understreker betydningen av en trygg økonomisk styring, noe som er svært viktig for de marine næringene.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener at det er viktig at man setter seg klare og tydelige mål hva gjelder det å bli verdens fremste sjømatnasjon. Bruken av bærekraftsbegrepet må også balanseres mellom de tre ulike pilarene for bærekraft: sosial-, miljømessig og økonomisk bærekraft. I den forbindelse er det også viktig at man ikke bare setter seg denne typen mål, men er også klar og tydelig på tiltak, herunder gjennom lover, vedtak, konsesjonspolitikken, arbeidsmarkeds-, handels-, skatte- og avgiftspolitikken etc. knyttet til hvordan man skal kunne klare å nå disse målene. Regjeringen har gjennom denne stor-

tingsmeldingen gitt en god situasjonsbeskrivelse hvor vi står i dag og hva regjeringens ønskemål er for fremtiden innen sjømatpolitikken. De mål og visjoner som fremkommer i meldingen er så rundt formulert og uten de virkelige store og konkrete tiltakene for hvordan en ønsker å oppnå målene, at de aller fleste relativt enkelt kan slutte seg til de fleste formuleringene og visjonene som fremkommer i dokumentet. Disse medlemmer mener at regjeringen i liten grad tar inn over seg de utfordringer en står overfor dersom en skal kunne klare å nå sitt mål om å bli verdens fremste sjømatnasjon. Det er behov for i langt større grad å løfte sjømatsektoren politisk slik at sjømatpolitikk i større grad blir en del av den norske utenriks- og handelspolitikken. Dersom vi skal kunne lykkes, er hele verdikjeden i alle næringer samt myndighetene nødt å ha et konsekvent fokus på hva markedet etterspør.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener derfor at det er viktig å skape institusjoner i villfisksektoren som fremmer samarbeid og mer normaliserte forretningsrelasjoner mellom alle ledd i verdikjeden. Vi kan ikke fra norsk side sette egne myndighetsbestemte krav og mål om hva som skal produseres og på hvilken måte. Dette er beslutninger som fullt og helt må overlates til aktørene i næringen, som vil måtte foreta sine valg basert på bl.a. lønnsomhet og markedsvurdering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at norsk sjømatnæring er underlagt et meget strengt reguleringsregime på mange områder. Dette kan være krav knyttet til maksimalt tillatte biomasse (MTB) og konsesjoner i havbruksnæringen, kvoter, lovverk, strukturering, båtstørrelser, bifangst etc. i villfisknæringer osv. Det er også viktig å påpeke at vi har en hensiktsmessig forvaltning. Disse medlemmer vil gjennomgå forvaltningen for å sikre en enhetlig forvaltning, og vil gjennomgå forvaltningen med sikte på å skape kortere og mer effektiv saksbehandling. Dette kan gjøres gjennom forenklet saksbehandling i kurante saker, og gjennom en bedre koordinering mellom de ulike sektormyndigheter.

Disse medlemmer mener det er på høy tid at man gjennomgår en del av virkemidlene som i dag brukes for å begrense blant annet veksten i havbruksnæringen, for å kunne se om man kan gjøre dette annerledes i fremtiden for å sikre seg mulighetene for å få en kontrollert vekst.

Disse medlemmer mener også at det er en viktig nasjonal oppgave å sikre tilgjengelig areal til havbruksnæringen som en viktig matproduserende næring, og mener at offentlige inntekter fra hav-

bruksnæringen bør kanaliseres til kommunene fremfor staten. Vi ser heldigvis en gledelig trend i at det stadig etterspørres mer sjømat i det internasjonale markedet. Dersom vi skal kunne klare å opprettholde vår posisjon innen havbruk, er vi helt nødt til å legge til rette for en økt vekst i årene som kommer. Denne veksten må skje samtidig med at det legges ned en betydelig innsats innenfor forskning og utvikling i havbrukssektoren, særlig rettet mot de klare utfordringene denne næringen står overfor. Det er ikke tvil om at det er svært viktig å få til en løsning på de i perioder svært høye lusetallene en opplever i enkelte områder av kysten hvor det produseres laks og ørret. Disse medlemmer mener at på dette feltet burde regjeringen vært mer offensiv ved å bidra til at det kan forskes mer på hva som er lakselusens reelle påvirkning på den smolten som skal vandre fra elvene og til havet. I tillegg må kunnskapsgrunnlaget om villaks styrkes, inkludert bedre vurderinger av reelle effekter av rømt laks. Disse medlemmer mener at vi bør trekke lærdom fra forvaltningen av marine fiskeressurser, og at forvaltningsansvaret for alle ville fiskerier bør samles i fiskeriforvaltningen.

Videre mener disse medlemmer at det bør forskes betydelig mer på å kunne finne frem til en vaksine som vil gjøre det mindre attraktivt for lakselusen å feste seg til oppdrettsfisken. Videre er det svært viktig at dersom det skal foretas f.eks. en våravlusning i et gitt område, så er det viktig at alle de anleggene som befinner seg i dette området, deltar på en samordnet måte slik at tiltaket blir mest mulig vellykket. Når det gjelder rømming og merking av oppdrettsfisk, så blir dette behandlet også i forbindelse med Stortingets behandling av Prop. 103 L (2012–2013) Endringer i akvakulturloven.

Disse medlemmer mener at villfisknæringen fortsatt står overfor en rekke utfordringer i årene som kommer. Dette dreier seg i all hovedsak om å kunne klare å ha en variert fiskeflåte som er tilpasset det ressursgrunnlaget som til enhver tid er tilgjengelig for å kunne fiskes på. Disse medlemmer mener at behovet for fortsatt strukturering i fiskeflåten i aller høyeste grad er til stede. Det er også viktig at man utvider ordningen til også å gjelde fartøy under 11 meter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er et alvorlig problem for fiskerinasjonen Norge at en ikke har klart å få på plass en makrellavtale med EU, Island og Færøyene. Når både Island og Færøyene nå setter egne kvoter uten at dette gjøres på bakgrunn av det totale ressursgrunnlaget, så settes hele bestandsforvaltningen i fare.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at det er viktig at det er en ryddig markeds plass for handel i første ledd. Over tid har vi registrert at det har vært for mye konflikt rundt førstehåndshandelen. Det er derfor grunn til å gjennomgå rammevilkårene slik at salgslagene blir mer spisset mot å tilrettelegge for handel.

Disse medlemmer vil videre vise til de utfordringer som særlig fiskeindustrien sliter med hva gjelder lønnsomhet. Det er ikke bærekraftig i et langsiktig perspektiv at vi har en fiskeindustri som ikke klarer å oppnå et positivt resultat i sine regnskaper. Det kan selvfølgelig være ulike grunner til at særlig filetindustrien mangler konkurransekraft, men det er all mulig grunn til å tro at høye kostnader og varierende tilgang til råstoff er sterkt medvirkende årsaker. Disse medlemmer mener at dersom vi i fremtiden skal klare å opprettholde en konkurransedyktig filetindustri i Norge, er man nødt til å få til en betydelig økning i innovasjonsgraden hva gjelder nye filet-linjer og mindre arbeidsintensive prosesser.

Videre mener disse medlemmer at man må gjennomgå hele systemet med tilbuds- og bearbeidingsplikt for å sikre en konkurransedyktig industri for fremtiden.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at tiden nå er moden for å gå bort ifra dagens system, der kravet til levering er knyttet til spesifikke anlegg i en gitt kommune, til i stedet å lage større regioner. Dette vil kunne skape flere helårsarbeidsplasser, sikre lønnsomheten og igjen kunne medføre investeringer i nye og mer avanserte maskiner og utstyr for fremtiden som vil kunne øke den enkelte bedrifts konkurransekraft.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er bra at regjeringen Stoltenberg reverserer noe av den politikk de har ført i åtte år. Disse medlemmer mener det har vært uheldig for næringen at det har tatt regjeringen 8 år å rette opp feilen fra den såkalte strukturfrysen. Disse medlemmer viser til at et av de første grepene regjeringen Stoltenberg gjorde var å stoppe de strukturordningene som var etablert av regjeringen Bondevik II for å skape en mer lønnsom fiskeflåte. Disse medlemmer viser til at blant annet Høyre i årene som har gått har vært kritiske til at disse strukturordningene som ble godt mottatt blant næringsaktørene, ble stoppet, jf. Innst. S nr. 238 (2006–2007). Formålet med strukturordningene er at rederiene skal kunne rasjonalisere driften av antall fartøy i henhold til kvotegrunnlaget. Disse medlemmer viser til at det senere ble adgang til å strukturere, men på dårligere

vilkår enn under regjeringen Bondevik II, noe som skapte ulike klasser av rederier.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre påpeker at ulike vilkår for ellers like aktører ikke er i tråd med disse partiers respektive næringspolitikk. Den foreslåtte modellen med innføring av enda en klasse der man kan ha 4+2, vil etter disse medlemmers mening opprettholde et uoversiktlig regelverk. Disse medlemmer følger derfor innspillene fra Norges Fiskarlag og fremmer forslag om valgfrihet når det gjelder fordeling av kvoter for henholdsvis torskesektoren og pelagisk sektor, og disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader i innstillingens kapittel om rammebetingelser for fiskeflåten.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å legge til grunn et prinsipp om valgfrihet for fartøyeier når det gjelder fordeling av kvoter slik at fartøy i kystflåten over 11 meter gis mulighet til å velge mellom strukturmodell 3+3 eller 4+2. Stortinget ber regjeringen sette avkorting til 20 pst. for strukturering ut over 3 ganger grunnkvoten.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti stiller seg også uforstående til at den rød-grønne regjeringen har brukt åtte år på å falle ned på en meglingsordning for prisfastsettelse tilsvarende den Høyres fiskeriminister Svein Ludvigsen i regjeringen Bondevik II foreslo. På mange måter viser dette etter disse medlemmers oppfatning at meldingen bringer norske fiskere tilbake til 2005 da den rød-grønne regjeringen tok over regjeringskontorene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre registrerer også at regjeringens utspill før jul 2012 om å stramme inn leveringsplikten ikke er fulgt opp i sjømatmeldingen, og at det i stedet nå nedsettes et offentlig utvalg. Disse medlemmer mener det er uheldig at det som følge av dette, som må oppfattes som rene valgkamputspill, spres betydelig usikkerhet i næringen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at regjeringen har hatt på høring forslag til innskjerping i leveringsplikten, noe som er viktig for å sikre arbeidsplasser langs kysten, og for at ordningen med leveringsvilkår skal fungere etter hensikten. Innskjerpingen skal sikre at mer fisk landes der den opprinnelig var ment å landes. Flertallet støtter dette.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til brev fra Fiskeri- og kystministeren datert 29. mai 2013 til næringskomiteen, der det fremgår at Fiskeri- og kystdepartementet arbeider med å følge opp høringen, og at det tas sikte på at endringer som blir vedtatt, vil bli gjennomført fra årsskiftet.

Ressursforvaltning

Komiteen viser til at fundamentet for alle norske fiskerier er bærekraftig forvaltning og høsting. Norsk fiskeriforvaltning er basert på den beste tilgjengelige kunnskapen og vitenskapelige råd fra det Internasjonale Havforskningsrådet, ICES (International Council for the Exploration of the Sea) og vårt eget Havforskningsinstitutt.

De viltlevende marine ressursene skal forvaltes bærekraftig. For å sikre dette er forvaltningen basert på en føre-var-holdning og en økosystembasert tenkning. Disse prinsippene er grunnleggende i vår fiskeriforvaltning.

For å sikre en bærekraftig forvaltning vurderer myndighetene med jevne mellomrom, og ut fra beste tilgjengelige dokumentasjon, hvilke tiltak som bør settes i verk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener at det i tiden som kommer vil være av stor betydning for fiskerinasjonen Norge at vi intensiverer vårt arbeid knyttet til den fremtidige ressursforvaltningen. Norge står i dag over meget store fiskeriressurser, og de aller fleste bestander er i meget god forfatning.

Historien har imidlertid vist oss at de enkelte bestandenes tilstand kan endre seg meget raskt både når det gjelder hvor sterke de forskjellige årsklassene er og ikke minst kan det også oppstå endringer i vandringsmønsteret slik vi blant annet har sett når det gjelder makrellen og norsk vårgytende sild. Norge deler de fleste bestandene med en rekke land, og de viktigste i så henseende er Russland, EU, Island og Færøyene. Det er derfor svært viktig at man samarbeider godt om den forvaltningen som skal finne sted. Disse medlemmer vil uttrykke bekymring over det som nå skjer innen forvaltningen av makrell og norsk vårgytende sild der både Færøyene og Island setter egne kvoter for uttak av biomasse hva gjelder makrell, uten å ta hensyn til historiske rettigheter og anbefalinger hva gjelder maksimalt uttak av disse bestandene. Dette gjelder særlig Island på makrellsiden og Færøyene når det gjelder norsk vårgytende sild. Disse medlemmer mener disse eksemplene viser hvor viktig det er å ha gode avtaler og ikke minst et godt forskningsunderlag som under-

bygger våre standpunkter når en skal forhandle nye avtaler.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at ressursforskning må likestilles med grunnforskning og bør dermed finansieres i størst mulig grad over statsbudsjettet.

Marint kunnskapsløft

Kunnskap er avgjørende for å nå visjonen om å bli verdens fremste sjømatnasjon. Komiteen merker seg at regjeringen mener vi må være i front på marin forskning og innovasjon av strategisk betydning for videre utvikling og vekst av norsk sjømatnæring, og støtter dette. Det er viktig å stimulere til innovasjon og nytenkning i alle ledd, og sjømatindustrien må utvikle produkter som forbrukere etter-spør.

Det må også satses på økt kunnskap om forvaltning, økosystem, marked og teknologi. Forskningsmeldingen (Meld. St. 18 (2012–2013) Lange linjer – kunnskap gir muligheter) slår også fast at regjeringen vil styrke den offentlig finansierte marine forskningen, og videreføre hav og mat som prioriterte mål for FoU-politikken. Komiteen viser til at dersom vi håndterer våre ressurser og muligheter på en god måte, kan fornybare ressurser fra havet gi grunnlag for lønnsomme arbeidsplasser langs kysten i uoverskuelig fremtid.

Norge har et betydelig omfang av marin forskning, og har flere globalt ledende marine forskningsmiljøer. Norsk forskning har også stor innflytelse på kunnskapsutviklingen internasjonalt.

Komiteen merker seg at den norske sjømatnæringen i studien «Et kunnskapsbasert Norge» er karakterisert som Norges tredje sterkeste næringsklynge etter olje- og gassnæringen og den maritime næringen. Det at alle våre sterkeste næringsklynger baserer seg på havet som ressurs, gir store muligheter for samarbeid og samspill. Komiteen er imidlertid kjent med at dette også gir enkelte utfordringer, som arealkonflikter og miljørisiko. Innen sjømatnæringen er det mange viktige klynger og kunnskapsnav flere steder langs kysten, og komiteen merker seg at det bl.a. er etablert 3 NCE-programmer av særlig betydning for sjømatnæringen: NCE Aquakultur i Norland, NCE Culinology i Rogaland og NCE Tourism på Vestlandet. Komiteen ser det som viktig å fortsette satsingen på de regionale klyngene med stort potensial for økt innovasjon, internasjonal orientering og verdiskaping.

De havbaserte næringene marin, maritim og olje og gass utgjør Norges tre mest produktive og raskest voksende næringer, og har det til felles at de opererer i og på havet. Teknologiutvikling rettet mot de tre næringene har bygget en del på felles kunnskap, men

ved å utvikle en mer koordinert teknologiinnsats mot leverandørindustrien til disse næringene, vil en på sikt kunne bidra til å realisere en betydelig nasjonal verdiskaping. En internasjonalt orientert tjeneste- og leverandørindustri er også viktig for å utnytte de mulighetene til verdiskaping som havet gir.

Komiteen mener at en videre satsing på teknologi er avgjørende for å løse bærekraftutfordringene i havbruksnæringen, sikre god kvalitet på produkter, redusere kostnader i videreforedlingsindustrien og for å utnytte muligheter som ligger i veksten av nye marine næringer.

Komiteen ser det som viktig at man sikrer mest mulig koordinert FoU-innsats rettet mot marin og maritim næring og mot offshorenæringen, med mål om et bedre samspill mellom dagens ordninger, og en bedre kunnskapsflyt mellom næringene. Samtidig er det viktig å sikre de ulike forskningsmiljøenes egenart og uavhengighet.

Komiteen er kjent med at en strategigruppe nedsatt av regjeringen – Hav21 – peker på kunnskapsbehov som må løses for å realisere regjeringens visjoner om at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon. Komiteen har merket seg at Hav21 peker på følgende områder der Norge bør spisse innsatsen: samfunnsforhold, kunnskap om økosystemet, nordområdene, høsting og kultivering av nye marine råvarer, fiskehelse og bærekraftig, sunn og trygg sjømat, mat og marked og teknologi.

Komiteen viser til at det i meldingen blir pekt på potensialet som ligger i økt kommersiell utnyttelse av krill og raudåte, og at regjeringen vil utvikle en forskningsbasert forvaltningsplan for disse artene som bygger på best tilgjengelige kunnskap og føre-var-prinsippet. Komiteen viser videre til at Forskningsrådet i november 2012 leverte en rapport om marine forskningsstasjoner som en del av den totale infrastrukturen for marin forskning under ledelse av Havforskningsinstituttet. Komiteen vil påpeke at krill og raudåte utgjør første ledd i næringskjeden for en rekke marine arter, og at det derfor er særlig viktig at økt utnyttelse av disse artene blir basert på føre-var-prinsippet og en økosystembasert tilnærming.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at områdene utenfor Møre-kysten er unike ved at store mengder raudåte finnes nær land, og at dette området derfor egner seg spesielt godt for innhenting av forskningsdata om denne arten. Disse medlemmer vil påpeke at Runde miljøsenter har en tilnærmet optimal plassering og meget gode fasiliteter for forskning på raudåte som en nøkkelart i marine næringskjeder. Den geografiske nærheten til en av de sterkeste marine klyngene i Norge gjør også at Runde miljøsenter peker seg ut

som et naturlig møtepunkt for forskning og marin næringsvirksomhet.

Komiteen merker seg videre at regjeringen i Sjømatmeldingen varsler at næringen vil bli invitert med på å lage en handlingsplan for marin forskning og kompetanse, bl.a. for å følge opp anbefalingen i Hav21. Komiteen støtter dette.

Komiteen viser til at regjeringen har varslet at den offentlig finansierte marine forskningen skal styrkes, og støtter dette. Samtidig er det viktig at næringen styrker egen forskning.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, støtter at et forslag om å øke næringens forskningsavgift sendes på høring, og at det legges til rette for at forskningsavgiften kan benyttes til kompetansehevede tiltak og rekruttering til utdanning.

Komiteen viser til at gode utdanningstilbud er viktig for å sikre en sterk og verdiskapende marin sektor, og merker seg at sjømatnæringens behov for fremtidig arbeidskraft omfatter både spesifikke marine fagutdanninger som maskinister og fiskehel-sebiologer, og personer med generell kompetanse som økonomer, jurister og kjemikere. Komiteen støtter en styrking av marine utdanninger, og merker seg at det skal gjøres en analyse av fremtidige kompetansebehov i næringen. Det er også viktig å bidra til at marine temaer og sjømatnæringen blir mer synlig i skolen.

Komiteen viser til at Nofima er et sentralt næringsrettet forskningsselskap, som spiller en svært viktig rolle for fiskeri- og matforskningen. Komiteen merker seg at Fiskeri- og kystdepartementet, sammen med de andre eierne, i løpet av 2013 vil igangsette en evaluering av Nofima og hvilke effekter sammenslåingen har hatt for den blå-grønne forskningen i Norge. Komiteen ser dette som viktig.

Komiteen viser til at forskning og utvikling, ikke minst den næringsrettede, er sentrale virkemidler for å forbedre konkurransekraft og innovasjonskraft i norsk næringsliv. Komiteen vil understreke at Nofima representerer et meget godt faglig, næringsrettet forskningsmiljø, noe som er viktig for et fremtidsrettet næringsliv, ikke minst innen akvakultur hvor Nofima har høy kompetanse. Komiteen viser til at de økonomiske resultater for Nofima i lang tid har vært svake, noe som har sin bakgrunn i en uavklart situasjon både når det gjelder selskapets egenkapitaloppbygging, deres driftsmodell, og innretningen, størrelsen og lokaliseringen av selskapets infrastruktur. Komiteen støtter derfor bevilgningen i revidert nasjonalbudsjett for 2013 om en ekstraordinær driftsstøtte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til arbeidet med å gjennomgå NOFIMAs økonomiske situasjon med sikte på stabil og forutsigbar drift.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener også at arbeidet med å skape en permanent bærekraftig økonomisk situasjon for selskapet nå må intensiveres, slik at det blir mer forutsigbare vilkår for selskapets viktige forskningsvirksomhet.

Komiteen merker seg at Norge over tid har etablert en betydelig marin forskningsinfrastruktur i form av fartøy, forsøksstasjoner, laboratorier og testanlegg.

Komiteen er kjent med at marin infrastruktur er kostbart, og ser det derfor som viktig å sikre best mulig utnyttelse av de samlede nasjonale ressursene på dette området, og samarbeide med andre land om infrastruktur. Komiteen støtter at det skal foretas en gjennomgang av dette samarbeidet for å vurdere om det er muligheter for ytterligere samordning og effektivisering på dette feltet, bl.a. når det gjelder samarbeid om drift og bruk av forskningfartøy.

Komiteen registrerer at Fiskeri- og kystdepartementet også vil gjennomgå behovene for fartøyer av ulik størrelse og utrustning i departementets underliggende etater, sammenholdt med eksisterende kapasitet, eksisterende planer for nye fartøyer og eventuell innleie av private fartøyer. Komiteen støtter dette.

Komiteen vil videre trekke frem prosjektet «Fiskesprell», som er et kostholdsprogram som ble etablert i 2007 som et samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Norges sjomatråd og fiskesalgslagene. Helsedirektoratet og NIFES er med i prosjektgruppen med bakgrunn i «Handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen (2007–2011)». Komiteen ser det som positivt at det er etablert et slikt program som har barn og unge som sin primære målgruppe, og merker seg at disse nås via ansatte i barnehage, SFO og skole. Målet er økt sjømatkonsum blant barn og unge gjennom å gi dem kunnskap om hvorfor det er sunt å spise sjømat og la dem erfare hvor godt det smaker.

Komiteen vil trekke frem LOSA (Lokal Opp-læring i Samarbeid med Arbeidslivet) som er et godt tilbud til ungdom som ønsker å gjennomføre første året på videregående skole i sin hjemkommune, og merker seg at i Finnmark har LOSA-elevne en gjennomføringsgrad på 85 pst., mot 70 pst. for øvrig i videregående skoler.

Komiteen viser også til prosjektet «Sett Sjøbein». Formålet med dette prosjektet er, i tett samarbeid med næringens organisasjoner, å bidra til økt

rekruttering, etterutdanning og kompetanseheving i sjømatnæringen. Komiteen registrerer at ca. 39 pst. av antall sysselsatte i landbasert foredlingsindustri er utenlandsk arbeidskraft og at behovet for kompetanseheving er stort. Spesielt har deler av sjømatindustrien signalisert ønske om industrispesifikke språkkurs. Komiteen støtter at prosjektet i økende grad fremover vil rette oppmerksomheten mot etterutdanning og kompetanseheving for ansatte i sjømatnæringen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at som en del av regjeringens satsing på realfag, er det etablert flere Newton-rom rundt omkring i landet, og merker seg at dette er undervisningssteder forankret i de naturvitenskapelige fagområdene i læreplanen.

Komiteen viser til at disse rommene ivaretar ulike fag- og næringsområder, og at målet er å gi elevene gode opplevelser og læring gjennom praktiske aktiviteter. Rommene bidrar til tettere samarbeid mellom lokalt og nasjonalt næringsliv og skolene. Innenfor olje- og gassvirksomheten er det allerede etablert seks Newton-rom langs kysten. Komiteen registrerer at de første sjømatrelaterte rommene er under utvikling.

Komiteen mener vitensentrene og Newtonrommene er en viktig arena hvor barn kan lære realfag gjennom lek og nye undervisningsmetoder. Dette er tiltak som bidrar til økt læreglede og som kan stimulere flere elever til å velge realfag i fremtiden. Denne kompetansen er grunnleggende viktig for at Norge skal kunne hevde seg i det globale kunnskaps-samfunnet.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre tidligere har foreslått å etablere en teknologisk skolesekk som skal stimulere elevenes interesse for matematikk og realfag. Besøk ved Vitensenter og Newtonrom vil være aktuelle tilbud i en slik ordning, ved at elevene får praktisk og variert undervisning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener Vitensenteret Sørlandet må innlemmes i ordningen med regionale vitensentre slik at også denne regionen kan sikres et godt tilbud. Det bygges stadig nye skoler med integrerte Newtonrom, noe som bidrar til fornyelse av realfagsundervisningen. For å sikre videreutvikling av tilbudet med Newtonrom mener disse medlemmer at støtten til stiftelsen First Scandinavia bør økes. Stiftelsen First

Scandinavia samarbeider også med Vitensentre og Forskerfabrikken.

Disse medlemmer viser til at SSBs rapport 46/2012 Innovasjon i norsk næringsliv 2008–2010 dokumenterer en bekymringsfull utvikling. Som SSB selv fremhever gir innovasjonsstatistikk viktig informasjon om næringslivet og gir en pekepinn på evnen til omstilling og nyskaping. De siste fire til fem årene har det vært en nedgang i den næringsrettede forskningen, og det er grunn til å tro at en konsekvens er mindre innovasjon i bedriftene. Disse medlemmer viser til at Abelia i høringen til forskningsmeldingen uttalte at dette er «en forskningsmelding som ikke svarer på det viktigste.» Videre uttalte Abelia at «ingen er tjent med å passivt vente på at en norsk versjon av 'hollandsk syke' skal ramme landet. Derfor er det uforståelig at meldingen ikke fremmer vesentlige tiltak som tar sikte på å stimulere til mer forskning i næringslivet eller oppnå mer forskningsbasert innovasjon.» Disse medlemmer viser til at NHO uttalte at «den store svakheten er at meldingen er oppsiktsvekkende lite nytenkende og tiltaksløs når det gjelder direkte næringsrettede tiltak.» NHO-direktør Svein Oppegaard uttalte at «Forskningsmeldingen er for lite ambisiøs, spenstig og forpliktende til å kunne løfte Norge som forsknings- og innovasjonsnasjon i årene fremover».

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sitt alternative budsjett for 2013, hvor det ble foreslått å øke bevilgningene til forskning og utvikling med om lag 800 mill. kroner. Høyre foreslo blant annet å bevilge 100 mill. kroner mer i basisbevilgninger til universiteter og høyskoler, å styrke Skattefunnordningen, å bevilge 100 mill. kroner til FORNY-programmet (kommersialisering), 50 mill. kroner til stipendiater og postdoc-stillinger og 40 mill. kroner til internasjonalt forskningssamarbeid. Høyre vil opprette en ny, åpen innovasjonsbørs, et lavterskel kapitalmarked som styrker privat sparing samtidig som den letter tilgangen på kapital for små og mellomstore bedrifter.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2013, der det ble foreslått en økning i bevilgning til forskning og utvikling med om lag 900 mill. kroner, samt opprettelse av et forskningsfond på 100 mrd. kroner.

Rekrutteringskvoter

Komiteen ser det som viktig å legge til rette for at unge og motiverte fiskere skal kunne etablere seg i fiskerinæringen, og rekruttere nye fartøyeiere. Komiteen er kjent med at prisen på fiskefartøy i flere adgangsbegrensede fiskerier har økt betydelig

de siste årene, og at terskelen for å komme inn i næringen derfor kan være høy.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, ser det derfor som positivt at regjeringen vil videreføre rekrutteringskvoteordningen og samtidig øke antallet nye deltakeradganger fra 10 til 20. Flertallet merker seg at dersom søkermassen tilsier det, kan det også vurderes å øke ytterligere til 25 deltakeradganger. Flertallet støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at det pr. i dag ikke skulle være nødvendig å øke antallet rekrutteringskvoter innenfor fiskerisektoren utover det som allerede er vedtatt. Den viktigste rekrutteringsfaktoren i årene som kommer innenfor fiskeriene, er knyttet til rammebetingelser, lønnsomhet og tilgang til ressursene snarere enn flere rekrutteringskvoter. Det å kunne evne å investere i moderne fartøyer, gjerne sammen med andre, kommer til å bli svært viktig. I den forbindelse er det viktig å få på plass en strukturordning også for fartøyer under 11 meter.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre ved en rekke anledninger har pekt på utfordringer knyttet til yrkesfagutdanningen i Norge, og til maritim utdanning spesielt. Disse medlemmer viser til representantforslag fra Høyre om nye initiativ for å løfte yrkesfagene, jf. Dokument 8:3 S (2012–2013), representantforslag om nye læreplaner og mer fleksible opplæringsløp for yrkesfagene, jf. Dokument 8:52 S (2009–2010) og representantforslag om en styrket maritim utdanning i Norge, jf. Dokument 8:104 S (2010–2011). Disse medlemmer konstaterer at regjeringen har adoptert forslag fra Høyres yrkesfagløft, men disse medlemmer er kritiske til at etterspurte tilpasninger av de yrkesfaglige utdanningsprogrammer trekker ut i tid.

Sjømatindustrien

Komiteen viser til at norsk sjømatindustri består av ca. 475 bedrifter som totalt gir rundt 10 000 årsverk. De tre største sektorene i den norske sjømatindustrien er laksefisk, hvitfisk og pelagisk fisk.

Komiteen merker seg at over 95 prosent av fisken som produseres blir eksportert. Mellom 35 og 40 prosent av det tilgjengelige fiskeråstoffet blir bearbeidet i Norge, mens resten blir eksportert uten videre bearbeiding, enten fersk eller fryst. Komiteen ser det som viktig at vi sikrer høyest mulig verdiskaping basert på våre marine ressurser, og at vi legger til rette for en innovativ og lønnsom sjømatindustri. Verdiskapingen skal i størst mulig grad komme de fiskeriavhengige kystsamfunnene til

gode, og det er viktig å legge til rette for at mest mulig fisk kan bearbeides i Norge. For å nå målene om å bli verdens fremste sjømatnasjon, må vi sikre lønnsomhet i hele verdikjeden.

Komiteen understreker at sjømatnæringen skal videreutvikles ved å bygge på vårt fortrinn med tilgang på ferskt råstoff av høy kvalitet og viser til at den norske sjømatindustrien har et godt utgangspunkt med nærhet til store fiskeressurser fra fiskeri og havbruk, kombinert med kort vei til godt betalende markeder i Europa og Russland. Samtidig opererer sjømatindustrien i markeder som preges av sterk konkurranse både i råvare- og ferdigvaremarkedene. Lave transportkostnader bidrar til at fryst fiskeråstoff har blitt en global handelsvare, og sjømatindustrien opplever økt konkurranse fra land med lavere lønns- og kostnadsnivå samt fra oppdrett av nye hvitfiskarter.

Komiteen støtter målsettingen som skisseres i meldingen om at all fisk ved landing skal være av en kvalitet som gir fiskeindustrien mulighet til fritt å velge hvilken produksjon og bearbeiding råstoffet skal anvendes til. Komiteen merker seg at det pr. i dag er varierende kvalitet på det råstoffet som ilandføres, noe bl.a. Forskningsrapporten «Kvalitetsfeil og økonomiske konsekvenser» utarbeidet av Nofima i 2012 viser.

Komiteen merker seg videre at Fiskeri- og kystdepartementet tar sikte på å videreutvikle fiskekvalitetsregelverket, og at det i denne forbindelse vil være nødvendig å avklare oppgavene og arbeidsdelingen innenfor kvalitetskontroll mellom fiskesalgs-lagene og Mattilsynet. Komiteen registrerer at dette vil bli utredet nærmere i samarbeid mellom berørte departementer og etater, herunder med Fiskeridirektoratet, som har ansvar for ressurskontroll. Komiteen ser det som viktig at fiskesalgslagene og sjømatnæringens organisasjoner vil bli trukket inn i dette arbeidet.

Komiteen merker seg at det meste av sjømaten som produseres i Norge, eksporteres. Markedsadgang vil derfor være viktig for at norsk sjømatnæring får stabile rammevilkår og for å sikre at næringen kan møte etterspørselen etter sjømat fra Norge.

Komiteen ser positivt på at regjeringen vil arbeide for fullverdig markedsadgang på EU-markedet for å ivareta stabil og god markedsadgang på vårt viktigste marked, og støtter også at regjeringen skal arbeide for reduksjon i tollsatsene på bearbeidede sjømatprodukter.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at det hjelper lite at regjeringen uttaler at den vil ivareta stabil og god markedsadgang på EU-markedet. Disse medlemmer viser i denne forbindelse til at regjeringens

håndtering av den såkalte ostetoll-saken står i strid med dette. Det vises til resolusjon vedtatt av utanriks-handelskomiteen i Europaparlamenet 25. april 2013, hvor det blant annet fremgår at «Stresses that these measures were proposed by the Norwegian government without any prior consultation with the EU counterparts as would have been appropriate in the context of the existing strong bilateral relations».

Komiteen merker seg at tradisjonelt har den norske sjømatindustrien, særlig filetindustrien i Nord-Norge, også hatt en viktig distriktspolitisk rolle. Sjømatindustrien bidrar og skal fortsatt bidra med viktige arbeidsplasser i mange kystsamfunn. Komiteen ser det som viktig at det gjennom gode rammebetingelser legges til rette for å utvikle en stadig mer konkurransedyktig sjømatindustri.

Komiteen merker seg at regjeringen vil videreutvikle Marint verdiskapingsprogram, noe som er viktig bl. a for å styrke teknologiseringen i hvitfisksektoren og for å sikre økt markedsorientering i sjømatnæringen.

Komiteen er kjent med at marint restråstoff har et uutnyttet verdiskapingspotensial, og ser det som positivt at mer forskningsmidler skal målrettes mot markeds-, teknologi- og produktutvikling samt bedre utnyttelse av restråstoff. Komiteen merker seg i denne forbindelse at alt restråstoff fra havbruksnæringen og pelagisk industri i dag blir utnyttet, men rundt 15–20 prosent av restråstoffet fra hvitfiskeriet blir fremdeles dumpet. Det er viktig at det legges til rette for at restråstoff i størst mulig grad nyttes direkte eller indirekte til matproduksjon. Det er viktig at det legges til rette for god alternativ utnyttelse av restråstoff.

Komiteen viser til at forbrukere etterspør fersk fisk, og at dette også er noe mange er villige til å betale ekstra for.

Komiteen viser til at regjeringens ferskfiskstrategi ble lagt fram i 2007, og komiteen merker seg at strategien er fulgt opp gjennom tiltak som stimulering av levendelagring, leverings- og bearbeidingsplikt, kvalitetsstandarder på sjømatprodukter og dialog med leddene i verdikjeden.

Komiteen viser til at lagring av levende fisk og fangstbasert akvakultur har et betydelig potensial, både med tanke på sesongutjevning og kvalitet, men er en tids- og kostnadskrevende prosess. Komiteen støtter at Fiskeri- og kystdepartementet skal gå gjennom regelverket på dette området og se på levendelagring og fangstbasert akvakultur i sammenheng.

Komiteen ser det som viktig å sikre markedsrettede fiskerireguleringer som bidrar til økt verdiskaping i Norge, blant annet gjennom ferskfiskordningen. Dette er viktig for å bidra til at norske fiskeressurser skaper verdier gjennom hele verdikjeden.

Komiteen støtter oppnevning av utvalget som innen utgangen av 2014 skal gjennomgå sjømatindustriens rammevilkår. Utvalgets konklusjoner skal presenteres i en NOU som skal inneholde tiltak for økt lønnsomhet og verdiskaping i et markedsmessig perspektiv. Komiteen ser det som svært viktig at utvalget også skal vurdere regionale virkninger og legge til grunn at vi skal ha en bærekraftig produksjon.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at regjeringen har hatt på høring forslag til innskjerping i leveringsplikten, noe som er viktig for å sikre arbeidsplasser langs kysten, og for at ordningen med leveringsvilkår skal fungere etter hensikten. Innskjerpingen skal sikre at mer fisk landes der den opprinnelig var ment å landes. Flertallet støtter dette.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til brev fra fiskeri- og kystministeren datert 29. mai 2013 til næringskomiteen, der det fremgår at Fiskeri- og kystdepartementet arbeider med å følge opp høringen, og at det tas sikte på at endringer som blir vedtatt vil bli gjennomført fra årsskiftet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at regjeringen forut for at sjømatmeldingen ble lagt frem, foreslo å skjerpe leveringsplikten betydelig. I sjømatmeldingen varsles det at det skal settes ned et utvalg som skal se på industriens rammevilkår. Disse medlemmer viser til at det er uheldig at regjeringen i løpet av et kort tidsrom kommer med ulike signaler til næringen.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sitt forslag om bedre leveranser av fersk fisk. I forslaget ba Høyre om å få utredet muligheten til at kystflåten kunne fiske deler av de leveringspliktige kvotene. Dette kunne oppfylle ønsket om råstoff av god kvalitet, til rett tid, til de regionene dette gjelder. Det ville også være en styrke med hensyn til regjeringens satsing på levendelagring av torsk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til at mange aktører innenfor særlig filetindustrien har svært dårlig lønnsomhet. Dette skyldes flere forhold. Noen bedrifter har problemer med å oppnå en jevn råstofftilgang gjennom hele året, noe som igjen medfører at bedrifter har problemer med å kunne tilby fulltidsarbeidsplasser. Dette gjør at en får problemer med å klare å rekruttere stabil og kompetent arbeidskraft, all den tid de fleste

arbeidstakere ønsker full stilling. Den lave lønnsomheten medfører også at mange bedrifter ikke har kapital til å kunne gjøre nødvendige investeringer i nye og topp moderne maskiner og utstyr for å kunne bli mer konkurransedyktige. Den utviklingen vi har sett de senere årene der mye fisk sendes ut av landet for bearbeiding for så igjen å bli tatt tilbake som filet, viser på mange måter at vi er nødt å bli mer konkurransedyktige hva gjelder særlig filetindustrien der som man skal kunne ta mer av bearbeidingen i Norge.

Disse medlemmer har merket seg regjeringens ønsker om at en skal få til en økt bearbeidingsgrad knyttet til fiskerinæringen i Norge, men mener at de konkrete tiltak for å legge til rette for dette i for stor grad mangler. Dersom en skal kunne øke bearbeidingsgraden, må en ha økonomi til å kunne investere i nye produksjonslinjer som vil kunne erstatte deler av den arbeidsintensive delen av produksjonen.

Norge vil aldri kunne konkurrere med lavkostland hva gjelder kostnader knyttet til arbeidskraft. For likevel å kunne ta opp denne konkurransen må man ligge i front hva gjelder teknologiske løsninger og produktivitet. I den forbindelse må en sørge for å forbedre både ordningene innen Skattefunn, men også sikre tilgangen til råstoff fordelt over hele året. Et viktig tiltak for å kunne sikre mer stabil tilgang til råstoff til fiskeindustrien, er blant annet levendelagring av fisk. Disse medlemmer mener at det må legges til rette for å kunne avsettes arealer til dette formålet, og at dette skal gjøres på en ubyråkratisk måte. Disse medlemmer mener videre at det må bli mulig for industrien i mye større grad enn det som er tilfelle i dag, å kunne inngå gode og langsiktige leveringsavtaler uten hver gang å måtte gå gjennom fiskesalgslagene. Disse medlemmer vil også vise til at Fremskrittspartiet er imot å pålegge fiskeflåten leveringsplikt. Det er imidlertid slik at inngåtte avtaler av denne typen må respekteres av avtalepartene. Disse medlemmer mener imidlertid at tiden er moden for å kunne se leveringsplikten i en mer regional sammenheng enn dagens ordning som knytter seg til spesifikke anlegg og steder.

Rammebetingelser for fiskeflåten

Komiteen viser til at en grunnleggende forutsetning for at vi har en fiskerinæring er robuste bestander og produktive økosystemer. Komiteen merker seg at tilgangen på ressurser er generelt god. Kombinert med en effektivitetsutvikling i fiskeflåten har dette gitt grunnlag for god lønnsomhet i de fleste fartøygruppene over mange år.

Fiskeflåten spiller en avgjørende rolle som leverandør av råstoff til den norske sjømatindustrien, og komiteen ser det som viktig å sikre rammebetingelser som legger til rette for økt samlet verdiskaping i Norge.

Komiteen merker seg at det i meldingen slås fast at det er et politisk mål å opprettholde en variert fiskeflåte langs kysten og å legge til rette for en kontrollert strukturering i tråd med behovet for økt inntekt. Komiteen støtter dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen stanset bruken av strukturkvoteordningen fra den 20. oktober 2005, og ved kgl. res. 6. januar 2006 satte ned et bredt utvalg som skulle vurdere hvordan de etablerte strukturtiltakene virker i forhold til regjeringens mål om å sikre fiskeressursene som felles eiendom, sikre en fiskeflåte som bidrar til aktivitet langs hele kysten og sikre en flåte som er moderne, variert og lønnsom. Utvalget ble bedt om å fremme forslag til hvordan strukturpolitikken kan utformes for å ivareta disse målene. Den 19. august 2006 leverte utvalget sin utredning til Fiskeri- og kystdepartementet i NOU 2006:16 Strukturvirkemidler i fiskeflåten. Flertallet viser til at dagens strukturpolitikk ble lagt fram i St. meld. 21 (2006–2007) Strukturpolitikk for fiskeflåten, og Innst. S nr. 238 (2006–2007). I meldingen ble det konkludert med at det er behov for å videreføre strukturordninger for at fiskeflåten skal henge med i produktivitetsutviklingen. Flertallet merker seg videre at i tillegg til visse justeringer av kvotetakene i strukturkvoteordningen i kystflåten, ble det innført strukturkvoteordning for kystfartøy mellom 11 og 15 meter. Videre ble det innført en forhåndsfastsatt tidsbegrensing på 20 år for hvor lenge en strukturkvote kan tildeles i det enkelte tilfellet (25 år for de som allerede var tildelt før 2007).

Flertallet viser til at strukturordningene ikke påvirker fordelingsnøkklene mellom gruppene, og strukturgevinsten forblir i den enkelte reguleringsgruppe. En stabil fordeling mellom fartøygruppene er en grunnleggende forutsetning for at strukturtiltakene i de enkelte gruppene skal få den tilsiktede effekt.

Flertallet merker seg at dette ligger fast.

Flertallet viser til at det etter 2007 er gjort visse justeringer i strukturkvoteordningene for ulike grupper, bl.a. er strukturkvoteordningen åpnet for torsketrålere og seitrålere, og det har blitt gjort endringer i ordningen for pelagiske trålere. Disse endringene har sin bakgrunn i særlige hensyn for den enkelte fartøygruppe, og har hatt bred støtte fra næringen. I kystflåten er det ikke gjort tilsvarende justeringer.

Komiteen er tilfreds med at regjeringen i meldingen varsler at det skal tilrettelegges for en kunnskaps- og økosystembasert forvaltning av de marine ressursene som sikrer et høyt langtidsutbytte fra alle bestandene.

Komiteen har merket seg den store innsatsen som er gjort de siste årene for å bekjempe ulovlig, urapportert og uregulert fiske, såkalt UUU-fiske. Komiteen er svært tilfreds med de gode resultater dette har gitt, og merker seg at det varsles at dette viktige arbeidet vil bli videreført også i fremtiden, gjennom INTERPOL og andre relevante organisasjoner, også for å bekjempe fiskerikriminalitet, både nasjonalt og internasjonalt. Komiteen er tilfreds med at salgslagenes rolle blir styrket i kontrollarbeidet, og at regjeringen i meldingen er klar på å sikre en mer ensrettet praksis salgslagene imellom. Komiteen viser også til Prop. 93 L (2012–2013) om lov om første-håndsomsetning av viltlevende marine ressurser (fiskesalgslagslova).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, merket seg at regjeringen har vurdert forslag om å jevne ut landingsmønsteret i torskefiske ved å endre kvoteåret, slik at fartøyene starter på ny kvote etter at hovedsesongen er avsluttet. Flertallet støtter regjeringens forslag om å beholde dagens kvoteår, og om å vurdere spørsmålet om kvotefleksibilitet nærmere.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sitt forslag om å endre kvoteåret, jf. Dokument 8:132 S (2009–2010). Disse medlemmer viser også til sitt forslag om bedre kvotefleksibilitet for havfiskeflåten, jf. Dokument 8:120 (2007–2008).

Komiteen registrerer at regjeringen vil nedsette et utvalg som skal se på varigheten av adgangs-begrensningene i fiskeriene, i tillegg til å gjøre unntak fra aktivitetskravet i deltakerloven for aktuelle nye fiskerier. Komiteen støtter dette.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter også at det vurderes å endre kravene for å bli godkjent som administrerende reder.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, støtter å opprettholde reglene ved arv og generasjonsskifte.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at disse partier ved flere anledninger har påpekt behovet for en gjennomgang av deltakerlovens bestemmelser, og at disse partier har foreslått at aktivitetskravet ikke bør være til hinder for generasjonsskifter, slik at regelverket harmoniseres med det som gjelder ved overdragelser etter arv. Disse medlemmer mener det er viktig med klarere retningslinjer for hvem som

skal anses som administrerende reder og dermed kan oppfylle aktivitetskravet uten selv å delta i fisket om bord i et fartøy.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener det fortsatt skal være fylkesbinding for fartøyeier, men disse medlemmer mener krav til bosted ikke bør være til hinder for at fartøy overdras for fortsatt drift ved arv eller generasjonsskifte.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener også det skal være unødvendig å søke om dispensasjon fra kravet om bosted for mannskap og fartøyfører, for en norsk fartøyfører som er bosatt et annet sted enn i en kystkommune eller i en nabokommune til en kystkommune.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti merker seg at regjeringen i meldingen påpeker det uheldige i at en bedrift blir tappet for kapital ved generasjonsskifte. Dette medlem vil bemerke at en gradvis nedskrivning av arveavgiften når en familieeid bedrift drives videre etter et generasjonsskifte, vil ha en dobbelt positiv effekt i fiskerinæringen. Et slikt tiltak vil motvirke at bedrifter blir tappet for kapital i forbindelse med generasjonsskifter, og vil virke som et insentiv for videre drift der det kan være fristende å selge seg ut for å realisere verdiene i selskapet. Dette medlem viser i den sammenheng til Dokument 8:74 S (2012–2013), der Kristelig Folkeparti fremmet forslag om en gradvis nedskrivning av arveavgiften når en familiebedrift drives videre i minst 10 år etter et generasjonsskifte.

Komiteen merker seg dagens strukturpolitikk som ble lagt fram i St.meld. nr. 21 (2006–2007) Strukturpolitikk i fiskeflåten. I meldingen ble det konkludert med at det er behov for å videreføre strukturordninger for at fiskeflåten skal henge med i produktivitetsutviklingen.

Komiteen viser videre til at det i meldingen legges opp til å øke kvotetaken for kystflåten med hjemmelslengde mellom 11 og 15 meter til 3 ganger fartøyets grunnkvote (3+1) innenfor enten pelagisk sektor eller torskesektoren.

Komiteen viser til at regjeringen nå foreslår å heve kvotetaken for kystflåten med hjemmelslengde over 15 meter til 4 ganger fartøyets grunnkvote innenfor en av sektorene og 2 innenfor den andre (4+2). Begrunnelsen for å gjøre dette er at fartøy som har strukturkvoter i både pelagisk sektor og torskesektoren, såkalte generalister, i større grad haster seg gjennom ett fiskeri for å sikre at det etterpå får fisket kvotene i den andre sektoren. Komiteen merker

seg at det i meldingen argumenteres for at regjeringens forslag vil legge til rette for en spesialisering innen en sektor, noe som kan bidra til jevnere leveranser og bedre kvalitet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til uttalelse fra Norges Fiskarlag, der de støtter regjeringens forslag om å øke kvotetaket, og at Fiskarlaget videre anmoder om at kystflåten gis mulighet til selv å velge om de vil samle kvoter innenfor 3 ganger fartøyets grunnkvote innenfor begge sektorer (3+3), eller 4 ganger innenfor én sektor og 2 innenfor den andre (4+2).

Flertallet støtter synspunktene i høringsuttalelsen fra Norsk Fiskarlag når det gjelder fartøy over 15 meter i kystflåten. Flertallet mener at samme valgfrihet bør legges til grunn i fartøygruppen 11–15 meter, slik at fartøyeier som har nådd kvotetaket, kan velge mellom 3+1 eller 2+2.

Flertallet imøtekommer dermed ønskene fra Fiskarlaget om en slik valgfrihet for fartøyeier når det gjelder fordeling av kvoter for henholdsvis torskesektoren og pelagisk sektor for det enkelte fartøy over 11 meter i kystflåten, og ber regjeringen legge dette til grunn i den videre struktureringen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at fiskeflåten er en næring som i stor grad ikke bare er gjennomregulert, men også overregulert. Disse medlemmer mener at de stadige reguleringer og endringer i forutsetningene denne næringen utsettes for, ofte kan være problematiske hva gjelder å kunne planlegge på en lengre horisont. Når regjeringen endrer forutsetningene for en helt nødvendig strukturordning eller varsler innstramminger innen leverings- og kjøpspliktordningen samt endrede krav til bearbeidingsplikt, påvirker dette næringen ikke bare positivt. Når regjeringen lager en ferskfiskstrategi uten i tilstrekkelig grad å markedsføre også den frosne fisken på en tilfredsstillende måte, skaper dette problemer for mange næringsutøvere. Disse medlemmer støtter arbeidet som gjøres for å få solgt mer fersk fisk, men disse medlemmer mener at tiden er inne for å kunne øke den totale markedsføringen av fisk som god og sunn mat både nasjonalt og internasjonalt. Disse medlemmer mener at en i større grad enn det som er tilfelle i dag, må få lov til både å kjøpe og selge kvoter slik at en kan optimalisere fiskeriene i stedet for dagens meget rigide myndighetsbestemte system.

Disse medlemmer mener at det nå må legges til rette for en strukturordning også for den min-

ste delen av fiskeflåten, de under 11 meter, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en strukturordning også for den minste delen av fiskeflåten.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til høringsuttalen fra Norges Fiskarlag, der det heter:

«Norges Fiskarlag stiller seg tvilende til den argumentasjonen og de momentene som departementet legger til grunn for å tvinge flåten over til større spesialisering. Dette bør være en vurdering som overlates til den enkelte fartøyeier, og ikke tvangsstyring fra myndighetene. Det er allerede flere fartøyeiere som på eget grunnlag har endret driften sin i retning av spesialisering, noe Fiskarlaget har full forståelse for. Ut fra dette finner Fiskarlaget å støtte forslaget fra regjeringen om å øke kvotetaket til 4+2. Fiskarlaget er imidlertid svært opptatt av å få til en likebehandling av kvotetakene i kystflåten, og anmoder derfor på det sterkeste om at forslaget om 3+3 for flåten over 15 meter gis som et parallelt alternativ til 4+2. Dette betyr at fartøyeiere gis valgfrihet med hensyn til spesialisering / generalisering innenfor de to alternativene 3+3 eller 4+2. Dersom dette ikke tilates er Fiskarlaget bekymret over at dette kan føre til uheldige distriktsmessige konsekvenser.»

Disse medlemmer støtter synspunktene i høringsuttalelsen fra Norsk Fiskarlag når det gjelder fartøy over 15 meter i kystflåten. Disse medlemmer mener at samme valgfrihet bør legges til grunn i fartøygruppen 11–15 meter, slik at fartøyeiere som har nådd kvotetaket kan velge mellom 3+1 eller 2+2.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å legge til grunn et prinsipp om valgfrihet for fartøyeiere når det gjelder fordeling av kvoter for henholdsvis torskesektoren og pelagisk sektor for det enkelte fartøy mellom 11 og 15 meter i kystflåten.»

«Stortinget ber regjeringen om å legge til grunn et prinsipp om valgfrihet for fartøyeiere når det gjelder fordeling av kvoter for henholdsvis torskesektoren og pelagisk sektor for det enkelte fartøy over 15 meter i kystflåten.»

Komiteen viser til at det i meldingen foreslås å heve avkortningen fra 20 til 30 pst. for strukturering for kystfartøy over 15 meter utover 3 kvotefaktorer. Den ekstra avkortningen vil gå tilbake til reguleringsgruppa og bidra til ytterligere å styrke kvotegrunnlaget for samtlige fartøy i gruppen når enkelte nytter strukturkvoteordningen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, støtter dette, og viser til at man da oppnår en utjevnende effekt som ivaretar likhetshensyn innad i gruppen, samtidig som en økt avkortning også kan ha en viss prisdempende effekt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er uheldig at det har tatt den rødgrønne regjeringen åtte år å komme til den erkjennelse at den strukturpolitikken som regjeringen har ført, ikke har vært god.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, er tilfreds med at regjeringen ikke legger opp til struktur i flåten under 11 meter, men at spørsmålet om kvotetilgang og lønnsomhet for kystflåten med hjemmelslengde under 11 meter, skal utredes, og at den midlertidige samfiskeordningen videreføres i påvente av utredningen.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sitt forslag om samfiske, jf. Dokument 8:58 S (2009–2010), som viser at Høyre har vært pådrivere for å få på plass en god samfiskeordning i åpen gruppe under 11 meter.

Disse medlemmer er av den oppfatning at også fartøy under 11 meter i kystflåten har behov for forbedret lønnsomhet, og at strukturering også for denne gruppen vil kunne bidra til dette. Disse medlemmer er forundret over at regjeringen først etter åtte år og på slutten av to stortingsperioder finner å ville utrede dette spørsmålet. Disse medlemmer vil åpne for strukturering i lukket gruppe under 11 meter, og at den nærmere utforming av strukturordningen må utformes i tett samarbeid med næringens aktører.

Komiteen merker seg videre at ressursrenten fortsatt skal tilfalle næringen og at det innføres en forskningsavgift til erstatning for dagens forskningskvoter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at dagens regelverk knyttet til godkjenning av filetproduksjon om bord i fiskeflåten er meget rigid og setter på mange måter en stopper for de som kunne tenke seg å satse på en liten filetproduksjon om bord i tillegg til den innfrysingen man i dag bedriver av rund eller kappet og sløyd fisk. Disse medlemmer er av den oppfatning at det er viktig også for de som driver fiskefartøy å kunne optimalisere sin drift og på denne måten øke sin lønnsomhet. Vi har i dag 3 såkalt rene fabrikktrålere som

har produksjon om bord av filet. Disse 3 fartøyene kontrollerer til sammen 9 enhetskvoter. Når en ser dette i et historisk perspektiv, er denne delen av flåten redusert fra 26 fartøyer og ned til disse 3. Det produseres av norske fiskere om bord i fartøyet i stedet for å bli produsert på land. Disse medlemmer mener at det er viktig at vi sørger for at industrien på land til enhver tid har det råstoffet som skal til for å være konkurransedyktig i årene som kommer, men disse medlemmer er av den oppfatning at dette ikke skal forhindre at man også kan få tillatelse til en viss ombordproduksjon av frossen filet. Disse medlemmer mener at dagens regelverk knyttet til ombordproduksjon av frossenfilet må forenkles med sikte på å gjøre det enklere å kunne få denne typen tillatelse.

Disse medlemmer mener det er viktig å kunne få på plass en bedre finansieringsordning knyttet til fornyelse av fiskeflåten også dersom man velger å bygge disse fartøyene i Norge. Vi ser nå en tendens til at stadig flere redere velger å flytte sine nybygg til utlandet grunnet lavere priser og gunstigere finansiering. Disse medlemmer mener det nå må åpnes for bedre ordninger gjennom GIEK og gjennom CIRR-ordningen for fiskefartøyer. Det er ikke noe som skulle tilsi at ikke finansiering av fiskefartøyer ved norske verft skal kunne få ta del i de finansieringsordninger som offshorenæringen nyter godt av. En må eventuelt også se på om det kan være andre måter å gjøre dette på som ikke kommer i konflikt med EØS-avtalen knyttet til blant annet statsstøtteregelverket.

Disse medlemmer vil vise til at i forbindelse med komiteens høringer knyttet til meldingen, så fremkom det flere innspill vedrørende innretningen på fartøyenes kvotetak. Dette være seg forholdet knyttet til fartøyenes rett til å fiske innen hvitfisksektoren eller i pelagisk sektor. Disse medlemmer mener at det ikke skulle være nødvendig at myndighetene definerer om de enkelte fartøy skal ha en 2+2 ordning, 3+3 eller 4+2 hva gjelder kvotesammensetning.

Disse medlemmer mener at dette må det kunne være opp til det enkelte rederi selv å kunne fastsette ut ifra om en ønsker å spesialisere seg innenfor et fiske eller ikke. Det som er det viktige, er at en retter seg etter de kvoter en har fått tildelt selv, eller fått tilgang til gjennom struktureringen. Disse medlemmer mener imidlertid at det også skal være mulig å selge eller bytte kvoter slik at en kan spesialisere seg innen et fiskeri dersom det er ønskelig. Disse medlemmer vil i den forbindelse be om at regjeringen iverksetter en bred høring innen næringen om dette temaet så raskt som mulig.

Økonomiske rammevilkår for yrkesutøvere i fiskeri- og fangstnæringen

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at etter skatteloven § 6-60 første ledd kan fiskere og fangstfolk på nærmere vilkår kreve et særskilt fradrag på 30 pst. av netto arbeidsinntekt fra fiske og fangst. I forbindelse med statsbudsjettet for 2009 ble øvre tak på fiskerfradraget økt fra 115 000 kroner til 150 000 kroner. Det øvre taket er ikke blitt justert siden.

Fradraget har tradisjonelt vært begrunnet med at det er rimelig med en kompensasjon for den ubekvemme arbeidstiden og det sosiale tap som sjøfolk og fiskere har som følge av sitt arbeid.

Disse medlemmer er opptatt av at yrkesutøvere innen fiske og fangst, i likhet med øvrige næringsutøvere, skal ha gode økonomiske rammevilkår.

Disse medlemmer er av den formening at denne fradragsmuligheten skal videreføres samt justeres i likhet med øvrige skatte- og fradragsordninger.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2014 fremme forslag om å øke det særskilte skattefradraget for fiskere og fangstfolk.»

Havbruk

Komiteen viser til at havbruksnæringen bidrar til viktig aktivitet og sysselsetting i kommuner langs kysten. Veksttakten i verdiskapingen i havbruksnæringen har den siste tiårsperioden vært svært sterk, både i forhold til den nasjonale økonomien og til industrien for øvrig. I 2011 passerte den norske produksjonen av atlantisk laks for første gang milepælen 1 million tonn.

Komiteen viser til at på kort sikt er havbruksnæringens største miljøutfordringer knyttet til lakselus og rømming.

Komiteen understreker betydningen av at produksjonen skjer innenfor bærekraftige rammer, og merker seg at regjeringen vil etablere en ordning med førstegenerasjons indikatorer og grenseverdier for rømming og lakselus, samt prioritere forskning på disse feltene slik at indikatorer og grenseverdier kan evalueres og eventuelt justeres etter hvert som ny kunnskap er tilgjengelig. Komiteen støtter dette, og viser til at Riksrevisjonens i sin rapport om havbruksforvaltningen i mars 2012 bemerker at miljøutfordringer i næringen er av et omfang som vil kreve vesentlig endring i havbruksforvaltningen og måten havbruksnæringen blir regulert på.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti merker seg den defensive ordbruken fra regjeringen når det gjelder beskrivelsen av framtidige prosedyrer ved overskridelse av grenseverdier for miljømessige påvirkningsfaktorer som rømming av oppdrettslaks og spredning av lakselus. I meldingen brukes ordene «vurdere tiltak» konsekvent, også etter at verifisering av tilstanden basert på forskningsdata og feltarbeid viser at grenseverdiene er overskredet. Dette medlem merker seg spesielt følgende formulering på side 123 i meldingen:

«Selv om målet er at miljøpåvirkningen fra havbruksnæringen skal være så liten som mulig, vil hensynet til sjømatproduksjonen og annen samfunnsaktivitet knyttet til denne også måtte vurderes før tiltak iverksettes. I tilfeller hvor hensynet til sjømatproduksjonen og annen samfunnsaktivitet knyttet til denne veier tyngre enn hensynet til ville bestander av anadrome laksefisk, kan det derfor være aktuelt å ikke iverksette tiltak.»

Dette medlem støtter prinsippet om at miljø- og næringshensyn må veies opp mot hverandre. Dette medlem finner likevel at den siterte formuleringen er oppsiktsvekkende ved at den så klart konkluderer med at hensynet til næringen må gå foran bevaring av arter i vår marine fauna som er i sterk tilbakegang og i et noe lengre tidsperspektiv trues av utryddelse. Dette medlem vil ta klar avstand fra en slik tilnærming til avveining mellom nærings- og miljøhensyn.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, merker seg også at regjeringen utlyser 45 nye, grønne konsesjoner som skal bidra til kommersialisering av ny og mer bærekraftig teknologi som kan gi næringen et løft, og viser til at forslag til tildelingsforskrift har vært på høring. Flertallet merker seg at det vil bli nedsatt en faggruppe som skal prioritere, og avgjøre hvem som skal få konsesjoner under ordningen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at regjeringen i 2012 foreslo at det i løpet av 2013 skulle utlyses 45 såkalt grønne konsesjoner. Disse medlemmer viser i denne forbindelse til endring av Prop. 1 S (2012–2013) om statsbudsjettet for 2013 (grøne løyve til oppdrett av laks, aure og regnbogeaure), jf. Prop. 1 S Tillegg 2 (2012–2013). Disse medlemmer viser til at det har vært rettet kritikk mot innretningen av disse konsesjonene. Disse medlemmer viser til at Høyre mener det bør være rom for å tildele nye konsesjoner til oppdrett av laks og ørret i de områder der en kan fremvise at en har kontroll på lusesituasjonen. Disse medlemmer mener at dersom en i enkelte områder ikke har lus som er resis-

tente mot de avlusningsmedikamenter som brukes og oppdrett drives på en god og bærekraftig måte, bør man ikke av prinsipielle grunner si nei til nye konsesjoner eller utvidelse av eksisterende konsesjoner.

Disse medlemmer viser til sine merknader i den forbindelse, jf. Innst. 8 S (2012–2013).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, deler regjeringens syn om at et godt utgangspunkt for å legge til rette for videre utvikling og innovasjon er å ha teknologinøytrale reguleringer, så langt det lar seg gjøre. Det er imidlertid viktig å inspirere til ny teknologi og nye driftsformer. Eksempler er videreutvikling av dagens teknologi med åpne merder i sjø, lukkede merder i sjø, landbaserte anlegg og offshoreanlegg.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti merker seg at regjeringen ved utlysning av de grønne konsesjonene valgte å gjøre konsesjonskravene teknologinøytrale. Når det gjelder problematikken rundt lakselus ble dette løst ved at regjeringen innskrenket seg til å oppgi grenseverdier for lakselus per fisk, uten å stille krav om implementering av ny teknologi for å oppnå dette. Dette medlem konstaterer at teknologien for lukkede anlegg har nådd et modenhetsnivå som gjør at den er klar for å tas i bruk på kommersiell basis. Dette medlem mener det burde ha blitt stilt krav om lukkede anlegg og/eller annen ny teknologi som en forutsetning for tildeling av grønne konsesjoner.

Dette medlem viser til utviklingen når det gjelder lukkede, flytende oppdrettsanlegg, og viser i den sammenheng til Dokument 8:38 S (2010–2011) representantforslag fra Line Henriette Hjemdal, Rigmor Andersen Eide og Øyvind Håbrekke om forpliktende miljøtiltak for oppdrettsnæringen, og Innst. 239 S (2010–2011). I forslaget ba Kristelig Folkeparti regjeringen fremme forslag om forpliktende miljøtiltak som innebærer kraftig forbedring av miljøtilstanden i oppdrettsnæringen innen 2013, samt at det skulle legges frem en plan for overgang til en miljømessig bærekraftig oppdrettsnæring med lukkede sjøanlegg, alternativt tiltak for å oppnå et tilsvarende sikkerhetsnivå innen 2020.

Komiteen viser videre til at produksjonskapasiteten i havbruksnæringen reguleres gjennom et konsesjonssystem med antallsbegrensede tillatelser som er avgrenset i Maksimal Tillatt Biomasse (MTB). Fiskeri- og kystdepartementet nedsatte høsten 2012 en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å utrede mulighetene for videreutvikling av MTB-systemet som kan bidra til mer markeds- og industrielt rettet produksjon i næringen. Komiteen merker seg at utvalget i sin rapport anbefaler et gjennom-

snittlig rullerende MTB-system, og mener det vil kunne gi bedre rammevilkår for foredlingsindustrien.

Komiteen merker seg at regjeringen vil utrede konklusjonene i rapporten nærmere, og bl.a. se nærmere på de samfunnsøkonomiske konsekvensene og miljøeffektene av mulige måter å utvikle MTB-systemet på.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at muligheter til forutsigbar vekst over flere år, kombinert med strenge krav til bærekraft, vil gi næringen incentiv til å både drive god FoU, pleie kjente markeder og utvikle nye markeder. Mulighet til langsiktig markedspleie og forutsigbare rammer for vekst øker muligheten for å skape den nødvendige robusthet som næringen trenger for ta sin plass i visjonen, Verdens fremste sjømatnasjon.

Disse medlemmer mener havbruksnæringen har potensial til å flerdoble sin produksjon, og disse medlemmer mener det må legges til rette for en forutsigbar vekst. Disse medlemmer viser til at vekst kan og bør komme både gjennom at det tildeles flere konsesjoner i områder der dette er bærekraftig og gjennom en utvikling av MTB-regimet. Disse medlemmer viser i den forbindelse til disse partiets merknader i Innst. 406 L (2012–2013) til Prop. 103 L (2012–2013) om endringer i akvakulturloven.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, mener at det i forbindelse med fremtidige tildelinger av konsesjoner må anføres betingelser for driften. Dersom slike betingelser ikke oppfylles av den som erverver konsesjonen, bør konsesjonen i utgangspunktet trekkes tilbake.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener slike betingelser blant annet kan knyttes opp til krav om sikkerhet i form av lukkede anlegg eller tilsvarende teknologi, merking av fisk, eller lave lusetall.

Dette medlem konstaterer at prinsippet om gjennomsnittlig rullerende MTB vil kunne medføre at det vil stå større mengder fisk i oppdrettsanleggene enn i dag på tider av året da spredningen av lakselus er størst. Dette medlem mener at faren for ytterligere spredning av lakselus ved innføring av gjennomsnittlig rullerende MTB synes å være for dårlig utredet, og må utredes bedre før ordningen eventuelt innføres.

Komiteen er kjent med at på lang sikt vil utfordringer relatert til arealdisponering trolig vil være den største utfordringen for havbruksnæringen.

Komiteen viser til at regjeringen mener det bør legges til grunn et prinsipp om å utvikle en sonebasert arealstruktur i havbruksnæringen. Deretter kan man utarbeide forslag til konkrete soner og branngrater. Dette vil være en omfattende prosess som krever kunnskapsinnhenting, utredningsarbeid og politiske avklaringer. Kommunene som planmyndighet bør involveres på et tidlig tidspunkt.

Komiteen merker seg at regjeringen med dette vil legge til rette for en fremtidig arealstruktur som bidrar til lavt konfliktnivå og sameksistens med ulike interesser, og som ivaretar hensynet til små og mellomstore aktører og tar opp i seg de erfaringene som allerede finnes lokalt, og frivillig samarbeid.

For at soner skal få best mulig effekt bør avgrensningen av disse gjøres bl.a. på bakgrunn av strøm og topografi. Dette innebærer at slike soner vil gå på tvers av både kommune- og fylkesgrenser.

Komiteen viser til at en sonebasert forvaltning representerer en modernisering av havbruksnæringen som tar inn over seg dagens utfordringer samtidig som det er fremoverskuende. Synkronisert utsett og brakkelegging i soner kan bidra til å redusere risiko for sykdomsutbrudd/parasitter og spredning av disse. En slik fornying vil legge bedre til rette for videre vekst i havbruksnæringen, enn dagens ordning.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, ser det som viktig at regjeringen vil bidra til at oppdatering av kommunale og regionale planer samordner kryssende interesser i kystsonen, og bidra til at lokalsamfunnene får tilstrekkelig tilbake for å stille sine arealer til disposisjon for havbruksnæringen ved at en andel av vederlaget fra nye konsesjoner skal tilfalle kommunene.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at næringen allerede i dag arbeider med utvikling av regionale kapasiteter. Disse medlemmer viser videre til at et prinsipp om sonebasert arealstruktur, slik Høyre ser det bør ha arealdisponering som et virkemiddel til å forebygge sykdommer. Disse medlemmer viser til at elementer i et slikt prinsipp bør være å videreutvikle arbeid som er i gang, og å se på hvordan transport over lange avstander kan reduseres.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at en andel av vederlaget fra nye konsesjoner allerede i dag tilfaller fylkeskommunene, og at disse midlene i noen tilfeller er satt av til fond som finansierer tiltak for å redusere negativ miljøpåvirkning fra havbruksnæringen. Dette medlem viser til høringsuttalelsen fra Nettverk fjord- og kystkommuner (NFKK), der regjeringen oppfordres til å innføre en årlig oppdrettsavgift pr. m² anvendt

areal til de berørte kommuner. NFKK anbefaler videre at en slik årlig avgift kan kreves fratrullet i utlignet skatt til staten av alminnelig inntekt.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning der kommuner som har anvendt areal til havbruk, får en kompensasjon fra oppdretter for dette. Det forutsettes at en slik ordning ikke skal medføre økte utgifter for oppdretter.»

Komiteen viser til at regjeringen vil prioritere forskning og utvikling som retter seg mot havbruksnæringens miljøutfordringer og havbruksforvaltningens behov for kunnskap, og støtter dette.

Tilgangen til fôrressurser kan komme til å bestemme utviklingspotensialet og strukturen i global akvakultur. Det er viktig å fokusere på ressursmessig bærekraft i fangst til fiskefôr og på den totale ressursbalansen i produksjonskjeden.

Komiteen viser også til at regjeringen har foreslått endringer i akvakulturloven, jf. Prop. 103 L (2012–2013), om å styrke miljøkapitlet i akvakulturloven, herunder å innføre et fellesansvar for dekning av utgifter for fjerning av rømte oppdrettsorganismer og sikre hjemmelsgrunnlaget for å pålegge bruk av steril fisk og individmerking av oppdrettsfisk.

Komiteen viser til at regjeringen vil opprettholde den langsiktige satsingen på torskeoppdrett gjennom torskeavlsprogrammet.

Komiteen merker seg at flere av de lokalt og regionalt eide havbruksselskap i Nord-Norge har eierskap innen hvitfisksektoren. Denne symbiosen mellom to viktige marine næringer i nord er viktig for omdømmet og gjør aktørene mindre sårbare i forhold til konjunkturedringer i enkelt næringer.

Komiteen ser det som positivt at det i meldingen varsles at det skal igangsettes et arbeid med sikte på å få en bedre samordning av statens tilsynsressurser på havbruksområdet, og at etatene, så langt det er hensiktsmessig, plikter å samordne sitt tilsyn og sin reaksjonsbruk.

Komiteen viser til at tilsynsansvaret i dag er fordelt mellom Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Klif/fylkesmannens miljøvern avdeling, samt Kystverket og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), og at hver etat fører tilsyn etter sitt respektive lovverk.

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen i undersøkelsen av havbruksforvaltningen (Dokument 3:9 (2011–2012)) viste til at tilsynsinstansene har ulike tilnærminger til tilsynsarbeidet, og at de på den bakgrunn anbefalte å vurdere større grad av harmonisering av tilsynsarbeidet.

Komiteen ser det som viktig at det gjøres en nærmere vurdering av mulighetene for en samordning av kontroll- og tilsynsvirksomheten, bl.a. for å følge opp Riksrevisjonens merknader og av hensyn til en effektiv utnyttelse av det offentlige ressurser.

Komiteen merker seg at regjeringen vurderer at det vil være størst potensial knyttet til bedre samordning av tilsyn som føres av Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Klif/Fylkesmennene, og merker seg at det skal arbeides for å få et tettere samarbeid mellom disse om tilsyn med havbruksnæringen.

Komiteen deler vurderingen i meldingen om at en bedre samordning vil føre til at det offentlige får en bedre ressursutnyttelse og bedre muligheter til å følge opp næringen, samtidig som det er ønskelig at staten møter næringen mer samlet, noe som er ressursbesparende også for bedriftene. Komiteen imøteser resultatet av dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til forslag til endringer i akvakulturloven, jf. Prop. 103 L (2012–2013). Disse medlemmer er kritiske til enkelte forslag. Disse medlemmer viser i denne forbindelse til sine merknader i Innst. 406 L (2012–2013).

Internasjonalt utviklingsarbeid

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, vil uttrykke tilfredshet med at regjeringen har tatt inn et kapittel om internasjonalt utviklingssamarbeid i meldingen.

Komiteen merker seg at mer enn halvparten av verdens fangst kommer fra småskalafiskerier, og at det meste av dette går til konsum. Fisk utgjør også en av de viktigste eksportartiklene fra utviklingsland.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at 70 pst. av verdens sjømatproduksjon skjer i utviklingsland, og at mye av denne produksjonen skjer på en måte som ikke er økonomisk, sosialt og miljømessig bærekraftig. Flertallet støtter regjeringens konklusjon om at norsk forvaltningskunnskap, teknologi og kompetanse på fiskeri- og havbruksområdet kan bidra til større bærekraft og styrket matsikkerhet i utviklingsland med egen sjømatproduksjon. Flertallet gir sin tilslutning til regjeringens intensjoner om økt samarbeid med utviklingsland på dette området, ved at hele bredden i Norges havressursforvaltning stilles til disposisjon for langsiktig deltakelse i utviklingssamarbeid.

Komiteen konstaterer at Nansen-programmet og senere EAF Nansen-programmet har vært en bæresten i norsk fiskeriutviklingsarbeid. EAF Nan-

sen-programmet ble nylig valgt ut som ett av tre prosjekt som skal representere FAOs suksess-historier. Komiteen merker seg at et nytt forskningsfartøy er under planlegging og at det er planlagt ferdigstilt i 2016.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen om å legge til grunn et prinsipp om valgfrihet for fartøyeier når det gjelder fordeling av kvoter for henholdsvis torskesektoren og pelagisk sektor for det enkelte fartøy mellom 11 og 15 meter i kystflåten.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen om å legge til grunn et prinsipp om valgfrihet for fartøyeier når det gjelder fordeling av kvoter for henholdsvis torskesektoren og pelagisk sektor for det enkelte fartøy over 15 meter i kystflåten.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen om å legge til grunn et prinsipp om valgfrihet for fartøyeier når det gjelder fordeling av kvoter slik at fartøy i kystflåten over 11 meter gis mulighet til å velge mellom strukturmodell 3+3 eller 4+2. Stortinget ber regjeringen sette avkorting til 20 pst. for strukturering ut over 3 ganger grunnkvoten.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2014 fremme forslag om å øke det særskilte skattefradraget for fiskere og fangstfolk.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen innføre en strukturordning også for den minste delen av fiskeflåten.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning der kommuner som har anvendt areal til havbruk, får en kompensasjon fra oppdretter for dette. Det forutsettes at en slik ordning ikke skal medføre økte utgifter for oppdretter.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å fatte følgende

v e d t a k :

Meld. St. 22 (2012–2013) – om verdens fremste sjømatnasjon – vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 4. juni 2013

Terje Aasland

leder

Lillian Hansen

ordfører

